

KONGELIG RESOLUSJON

Klima- og miljødepartementet
Statsråd: Espen Barth Eide

Ref.nr.:
Saksnr.: 23/2906
Dato: 20. juni 2023

Fastsettelse av forskrift om endring av forskrift 12. oktober 1990 nr. 827 om fredning av Lågendeltaet naturreservat og fastsettelse av forskrift om vern av Rykkhustjønnin naturreservat

1. Forslag

Klima- og miljødepartementet foreslår å endre av vernegrense og verneforskriften for Lågendeltaet naturreservat i Lillehammer kommune, Innlandet fylke og vern av Rykkhustjønnin naturreservat i Sør-Fron kommune, Innlandet fylke.

Tilrådingen omfatter 793 dekar nytt vern ved Rykkhustjønnin naturreservat og 27 dekar reduksjon i vernet areal i Lågendeltaet naturreservat. Totalt medfører forslaget at nytt verneareal i Norge øker med 766 dekar.

2. Begrunnelse for forslaget og hjemmelsgrunnlag

2.1. Forskrift om endring av forskrift om fredning av Lågendeltaet naturreservat

Lågendeltaet naturreservat ble vernet 12. oktober 1990 med hjemmel i lov om naturvern 19. juni 1979 nr. 63 § 8. Formålet med vernet er «å bevare et viktig og spesielt våtmarksområde i sin naturlige tilstand med vegetasjon og dyreliv, og å verne om et spesielt rikt og interessant fugleliv, særlig av hensyn til trekkende, hekkende og overvintrende vannfugl».

Endring av vernegrense for Lågendeltaet naturreservat skal legge til rette for å etablere E6 i tråd med vedtatt reguleringsplan for strekningen E6 Roterud – Storhove. Forslaget om grenseendring begrenser seg til det som er vurdert som høyst nødvendig for å kunne føre ny E6 i vedtatt trasé. Departementet foreslår videre endringer i verneforskriften for å kunne gi tillatelse til nødvendige tiltak ved bygging av ny bru og miljøforberedende tiltak. En forutsetning for å endre vernegrensen er at det gjennomføres ytterligere avbøtende tiltak som nevnt i kapittel 3.1.3. Dette vil redusere den samlede belastningen i et verneområde som allerede er sterkt påvirket av trafikk, støy, barrierer og infrastruktur.

Verneformen *naturreservat* etter naturvernloven § 8 er videreført i naturmangfoldloven § 37. Kongen i statsråd kan med hjemmel i naturmangfoldloven § 34, jf. § 77, vedta endringer i verneforskrifter som er hjemlet i den nå opphevede naturvernloven.

2.2. Forskrift om vern av Rykkhustjønnin naturreservat

Vern av nye Rykkhustjønnin naturreservat er et kompenserende tiltak for grenseendringen som foreslås i Lågendeltaet naturreservat. Rykkhustjønnin ligger på privat grunn og det er her mottatt tilbud om frivillig vern. Elleve grunneiere er berørt av verneforslaget og det er inngått avtale med alle disse.

Rykkhustjønnin foreslås vernet med hjemmel i naturmangfoldloven § 34. Forslaget oppfyller vilkårene i naturmangfoldloven § 37 om vern av naturreservat. Departementet viser til at området inneholder truet, sjelden eller sårbar natur, representerer en bestemt naturtype og at området også har særlig betydning for biologisk mangfold, jf. omtale av dette i kap. 3.2.

Verneforslaget vil bidra til å oppfylle de nasjonale målene og andre mål for naturmangfold som Stortinget sluttet seg til gjennom bl.a. behandlingen av Meld. St. 14 (2015-2016)

Natur for livet. De nasjonale målene for naturmangfold er:

- Økosystemene skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester
- Ingen arter og naturtyper skal utryddes, utviklingen til truede og nær truede arter og naturtyper skal bedres og
- Et representativt utvalg av norsk natur skal tas vare på for kommende generasjoner.

Verneforslaget vil også bidra til å nå flere av målene i naturmangfoldloven § 33 og til å oppfylle internasjonale mål og forpliktelser under konvensjonen om biologisk mangfold og Bernkonvensjonen.

3. Verneverdier, påvirkninger og effekter av forslaget

3.1. Lågendeltaet naturreservat

3.1.1. Arter og naturtyper

Rundt Våløya der ny E6 skal fremføres snevrer landskapet seg inn med noe brattere terreng på begge sider av Lågen, slik at passasjen fremstår som en trakt som fugl må passere gjennom. Dette påvirker både trekk innenfor og inntil reservatet, men også lenger trekk som går inn og ut fra Lågendeltaet. Arealene rundt Våløya benyttes også som matletingsområder for andefugl og en del vadefugl, særlig i trekkperioden, men også i resten av sommersesongen. Sammenlignet med andre deler av deltaet har imidlertid arealet noe mindre betydning som matletingsområde.

Selve grenseendringen har ingen effekter. Effektene kommer som følge av ny E6 som grenseendringen legger til rette for. Områdene i og inntil foreslått utgrenset område vil bli påvirket av ny E6, blant annet med støy. I noen grad vil støypåvirkningen også gjelde sørspissen av den nærliggende øya Storvollen, som er viktig for en rekke arter av hekkende spurvefugl mm., inkludert rødlistede arter, og med vegetasjonsrike sumpområder som andefugl bruker til fjærfelling (myting).

Utgrenset område omfatter de avgrensede naturtypeforekomstene *Blåpullen* på sør-siden av Våløya med åpen flomfastmark (nær truet) og flomskogsmark (sårbar). I åkerdammen på Våløya vokser en forekomst av den rødlistede arten kjempetjernmose (sårbar). Sørspissen av halvøya *Midt-Tuva* med flomskogsmark vil bli utgrenset. Midt-Tuva ansees som den mest verdifulle av de nevnte fire naturtypene. I området som foreslås utgrenset er det her registrert rødlisteartene elvebunke (sårbar), skogsøtgras (sårbar) og trolig også mandelpil (nær truet). Den siste naturtypen som blir berørt er *åpen flomfastmark mellom Våløya og Hovemoen*. Dette betyr at totalt ca. 7 dekar rødlistet naturtype og forekomster av fire rødlistede arter omfattes av utgrensingen.

Den viktigste funksjonen for fisk er at området ved Våløya er del av en vandringskorridor. Fisk fra Mjøsa som har sine viktigste gyteområder oppstrøms Våløya er blant annet harr, sik og lagesild. Også Hunderørreten og andre ørret-stammer vandrer forbi gjennom Lågendeltaet og opp i Lågen for å gyte. Som leveområde utgjør sideløpet til Lågen mellom Våløya og Hovemoen et stille gruntområde med evjer og viker, og med gode kantsoner av skog samt god undervegetasjon av vannplanter. Dette er egnet habitat som gyte- og oppvekstområde for vårgytere som karpfisk, gjedde, abbor, hork og muligens også som oppvekstområde for lake. Det ligger også et mulig gyteområde for harr, og kanskje også ørret, ved utløpet av Kollefallbekken i Lågen. Kollefallbekken er en bekk med årssikker vannføring som ligger ved vestre brulandkar, og som derfor må legges om.

For vilt er det et tradisjonelt viktig vadested over Lågen ved Våløya, og en rekke organismer benytter elvebreddene og kantsonene langs Lågen som viktige forbindelseslinjer. Hvorvidt disse funksjonene vil bli opprettholdt etter at ny bru bygges er usikkert. Bever bruker Kollefallbekken, som må legges om. Lågendeltaet er også et viktig levested for flere arter flaggermus. Insektsfaunaen er mangelfullt undersøkt, og det er ikke registrert noen rødlistede insekter i og inntil foreslått utgrenset areal. Undersøkelser som er gjort, tyder på at overgangssonene mellom åpen flomfastmark og flomskogsmark i Lågendeltaet kan være levested for flere sjeldne arter av insekter.

3.1.2. Landskapsøkologiske effekter

Den største konsekvensen for det biologiske mangfoldet av grenseendringen og fremføring av ny E6 ligger på et overordnet, landskapsøkologisk nivå. En høy tetthet av viktige leveområder for et bredt spekter av artsgrupper, innenfor et stort område med sammenhengende økologiske gradienter, gjør Lågendeltaet særlig robust og verdifullt. Sammenhengen mellom disse ulike funksjonsområdene er svært viktig, og verdien av intakte sammenhenger kan være like viktig som å ta vare på funksjonsområdene i seg selv. Våløya fungerer som leveområde for fugl, vilt og fisk, men for flertallet arter er området viktigst som en del av en trekk- eller vandringskorridor. Den samlede belastningen på Lågendeltaet spesielt og vassdragsnatur generelt langs de store elvene er stor. Det krysser allerede fire veger og fire korridorer med luftspenn over Lågen, innenfor naturreservatet. Sammen med den nye motorveibroen vil kraftledningene kunne utgjøre en enda større kollisjonsrisiko. Årsaken til dette er at fugl som kommer flyvende inn mot brua svinger opp over denne og dermed kommer tett på særlig den ene av 300 kV-ledningene. Hva denne ytterligere barrieren vil ha å si for de berørte artenes bestandsutvikling er ikke kjent, men vil gi et negativt bidrag i et allerede fragmentert økosystem.

Den artsgruppe som antas å bli mest påvirket av dette, er fugl. Den største påvirkningen vil trolig ikke være knyttet i kollisjonsrisikoen, men heller barrierevirkning med påfølgende fragmentering. Denne fragmenteringen forventes å påvirke fuglenes arealbruk og kan føre til økt energibruk og at de ikke får utnyttet arealene best mulig i næringssøk mv. Her vil særlig den samlede belastningen kunne slå ut negativt på kondisjonen til individene. Det samme gjelder også for vilt og insekter. Veibygger sin vassdragstekniske modellering av vannstrømninger mm. har vist at broen ikke skal gi noen nevneverdige effekter på elvebunn og deltaet nedstrøms. Det er liten grunn til å anta at pilarene med erosjonssikring vil føre til store endringer av bunnforholdene nedstrøms inngrepet.

Det vil bli endringer i bunnforholdene under og i nærheten av brua, men dette vil trolig ikke føre til store endringer i sandbanker nedstrøms som er viktige for fuglenes næringssøk. Pilarene med erosjonssikring vil kunne føre til endrede forhold for fisk, siden strømningsforhold blir endret. Dette er noe som kan virke positivt for enkelte fiskearter, men negativt for andre. Omfanget vil imidlertid være begrenset til området rundt brua, og ikke føre til store endringer i fiskesamfunnet i Lågendeltaet samlet sett.

3.1.3. Ytterligere miljøforbedrende tiltak

I perioden 2019-2022 ble det utarbeidet forslag til reguleringsplaner med konsekvensutredninger for E6 Roterud–Storhove og avlastet E6 gjennom Lillehammer. Planene ble sluttbehandlet og vedtatt av Lillehammer kommunestyre henholdsvis 24.11.2022 og 08.09.2022. Den delen av E6 Roterud–Storhove som gjelder kryssing av Lågendeltaet naturreservat ble vedtatt 08.09.2022. I fagrapporten på tema naturmangfold ble konsekvensene for naturverdiene i Lågendeltaet naturreservat utredet, med fokus på både naturtyper, økologiske funksjonsområder og landskapsøkologiske funksjoner. For å redusere negative konsekvenser for naturverdiene som vil bli berørt av ny E6, samt forbedre situasjonen for naturverdiene som berøres av avlastet E6 (eksisterende E6 som blir ny fylkesvei forbi Lillehammer når ny E6 Roterud-Storhove åpner), ble en rekke omfattende skadereduserende tiltak implementert i de tekniske planene, og/eller lagt inn i planbestemmelser og juridisk bindende vedlegg til reguleringsplanene. Regjeringen har satt som forutsetning for forskriftsendringen at det blir utredet og gjennomført ytterligere miljøforbedrende tiltak.

Departementet viser til at den samlede belastningen i naturreservatet fra før av er stor, og vil øke ytterligere ved bygging av ny E6. Det at det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap om effekten av nye barrierevirkninger, taler i tråd med prinsippene om *samlet belastning og føre var* for å redusere belastningen der det er mulig. Nye Veier AS har på oppdrag fra Samferdselsdepartementet utredet flere tiltak. I rapporten *E6 Roterud–Storhove - Utredning av ytterligere miljøforbedrende tiltak ved Lågendeltaet naturreservat* gjør Nye Veier AS rede for tidligere vedtatte tiltak og forlag til nye tiltak. Gjennomføring av slike tiltak må følges opp i egne beslutningsprosesser.

I brev til Samferdselsdepartementet 11. mai 2023 gir Nye Veier AS følgende anbefaling:

«I tillegg til de betydelige nedskaleringene og kompensasjonstiltakene om allerede inngår som del av de vedtatte reguleringsplanene, er Nye Veiers anbefaling av ytterligere miljøforbedrende tiltak:

- *Redusert fartsgrense samt lys- og støyskjerming på dagens E6 langs og gjennom naturreservatet. Tiltakene vil gi god økologisk effekt.*
- *Visuelle markører på gjenværende høyspentlinjer gjennom naturreservatet.*
- *Vern av to områder med flommarkskog langs Lågen*
- *Utvide tidsperioden for ferdselsforbud i reservatet samt publikumsinformasjon.*
- *Etablering av krattskogområder for småfugl langs Lågen*
- *Flytte turvei sør for Mesnaelva med forbedringer av vegetasjon og reduksjon av lysforurensing langs reservatet.*
- *Nedskalering av ny E6 - smalere vei*
- *Betydelig nedskalering av tiltak på avlastet E6.»*

I tillegg anbefalte Nye Veier også vern av Gausadeltaet, og at dette innlemmes i Lågendeltaet sammen med vern av de to nevnte flommarksskogene. I grunnlagsrapporten for anbefalingene pekte Nye Veier også på restaurering av Gausadeltaet, elveløp og elveslette, samt etablering av tilbaketrunket flomvoll.

De miljøforbedrende tiltakene er ikke en del av beslutningen om grensejustering i Lågendeltaet, men tiltakene vil ha positiv effekt for viktig naturmangfold både innenfor og utenfor dagens vernegrenser i Lågendeltaet. Den økte belastningen i økosystemet som følge av ny E6 må derfor ses i lys av dette. I det følgende vil departementet gi en nærmere vurdering av tiltakene og beskrivelse av effekter.

Redusert fartsgrense og smalere vei på dagens E6 med lys- og støyskjerming vil redusere støy og lysforurensing både i og utenfor verneområdet. Lavere hastighet vil også bidra til trafikkoverføring fra dagens E6 som går gjennom en særs sårbar del av naturreservatet.

Visuelle markører på høyspentledninger som i dag krysser Lågendeltaet og andre kraftledninger i reservatets øvre deler vil gi redusert kollisjonsrisiko for fugl, men kan samtidig også øke fragmenteringseffekten. Hvorvidt dette skal iverksettes bør derfor vurderes nærmere på ulike ledninger, med vekt på hvilken effekt tiltaket gir for de ulike kraftledningene.

Den klart største negative påvirkningen kraftledningene medfører for fugl i Lågendeltaet vil være barrierevirkninger med påfølgende fragmentering av økosystemet, som forsterkes av ny E6 samme sted. Fragmenteringen forventes å påvirke fuglenes arealbruk og kan føre til økt energibruk og at de ikke får utnyttet arealene best mulig i næringsøk mv. Den samlede belastningen vil kunne slå ut negativt på kondisjonen til individene. Dette gjelder også for vilt og insekter. Kabling av eksisterende luftspenn og nye kraftledninger vil i betydelig grad redusere den samlede belastningen i naturreservatet. Kabling av *Elvias 22 kV* kraftledninger inn i Lågen bru er ivaretatt i planbestemmelsene og vil bli utført som en del av anleggsarbeidene.

Når det gjelder de eksisterende to 300 kV ledningene som fortsatt vil krysse reservatet ved Våleøya, er *Ulven-Fåberg* aktuell for nedleggelse/flytting i forbindelse med plan for etablering av ny 420 KV ledning *Lillehammer-Gran* dersom Statnetts prioriterte alternativ med flytting av trafostasjonen vekk fra Hovemoen blir valgt. Trafo på Hovemoen med kryssing av Lågendeltaet ved Våløya er i meldingen også et aktuelt alternativ for ny 420

kV ledning over Våløya. Som del av disse planene er det også aktuelt å krysse Lågen like nord for naturreservatet med to nye 300 kV ledninger. Meldingen om disse planene har nylig vært på høring. Flere høringsinstanser, blant annet Statsforvalteren, mener at kabling ved kryssing av Lågen bør utredes.

Kabling som alternativ fremføring for høyspentledninger i og ved naturreservatet som nevnt over vil inngå i fastsetting av utredningsprogram for planene. Nye Lågen bru vil bli bygget slik at kabling i brokroppen er teknisk mulig. Hvorvidt kraftledningene skal kables, blir avgjort som del av konsesjonsbehandlingen. Prosessen med konsekvensutredninger og søknad om konsesjon vil pågå til ut i 2027, og ledningen planlegges ferdigstilt i 2033.

Den siste kraftledningen som krysser naturreservatet ved Våløya er *300 kV Fåberg-Røykås*. Ledningen har en konsesjon med lang tidshorisont og det foreligger ingen planer om omlegging eller oppgradering. Denne vil dermed fortsatt medføre fragmentering og kollisjonsrisiko. Nye Veier har innledet nye samtaler med Statnett om hva som kan gjøres med ledningen.

Vern av flommarksskogene i Balbergjuva og Evjudalen gir en naturlig utvidelse av reservatet og sikrer to områder på henholdsvis 9 og 5 dekar, som i dag innehar store naturverdier. Verne sikrer at verneverdiene ikke forringes. Det pågår for eksempel etablering av reservevannforsyning på Balbergjøya ved Balbergjuva. Et vern må her sikre både verneverdier samtidig som det tas nødvendig hensyn til reservevannskilden, jf. naturmangfoldloven § 14. Grunneiere må i utgangspunktet tilby frivillig vern for at tiltaket kan gjennomføres. Departementet vil igangsette prosess med sikte på frivillig vern.

Som følge av varmere klima ankommer trekkfuglene Lågendeltaet tidligere. For å gi større samsvar mellom ferdselsforbud i reservatets kjerneområde og tilstedeværelse av trekkfugl, er bør ferdselsforbud utvides to uker i forkant. Dette vil gi fuglene mer ro og hvile i den sårbare trekkperioden hvor fuglene benytter Lågendeltaet til hvile og påfyll av næring. Tiltaket må på offentlig høring før evt. gjennomføring. Å bedre informasjonen til publikum i form av informasjonsplakater om Lågendeltaets historie, de spesielle naturverdiene i naturreservatet og behovet for spesielle hensyn blant annet langs turstien fra Korgen til Strandpromenaden og andre utvalgte steder i reservatets nærområder, kan også medføre positive atferdsendringer og det tas mer hensyn til dyreliv. Dette foreslås også gjennomført.

Etablering av krattskogområder i strandnære områder langs deltaet, innenfor planområdene for Roterud-Storhove og eksisterende E6 vil gi økt mangfold i habitater for både fugler, insekter og mindre pattedyr som har deltanære områder som leveområder. Etablering av krattskog gjennomføres ved tilførsel av egnede vekstmasser og planting av stiklinger med stedege arter og vil kunne håndteres gjennom landskapsplanen for prosjektet.

Tiltak på turveien fra Strandpromenaden til Korgen i form av en mindre omlegging av turveien, etablering av kantsone mellom turveien og deltaet, og strengere regulering av belysning langs turveien, vil råknet som dannes av Mesna der den renner ut i Lågen få økt verdi for fugl i verneområdet. Flytting av turveien kombinert med etablering av kantsone

og lysregulering vil bedre tilrettelegge for fuglenes bruk og nytte av området, samt redusere fortetting av fugl midt ute i Lågendeltaet.

Nedskaleringer på strekningen E6 Moelv – Øyer vil redusere arealbeslaget i området for øvrig, men Lågen bru som går gjennom naturreservatet må av hensyn til gjeldende regelverk tunnel- og veisikkerhet ha planlagt bredde.

De ovennevnte tiltakene vurderes å ha relativt teknisk avklarte løsninger og lav prosessrisiko. De økologiske effektene er svært positive, og departementet mener de bør gjennomføres da de samlet sett er med på å redusere den samlede belastningen i naturreservatet.

Ytterligere nedskaleringer av veiprojektet E6 Moelv-Roterud, utover det som allerede er innarbeidet i de vedtatte reguleringsplanene, kan gi prosjektene lavere klimaavtrykk. Noen av rekkefølgebestemmelsene i vedtatt reguleringsplan kan også bidra til en økning av både myke og harde trafikanter i området tilstøtende naturreservatet, med påfølgende belastning i form av lys, støy, m.m. Slike nedskaleringer vil imidlertid kreve dispensasjon, eventuelt endring, av rekkefølgekrav i de vedtatte reguleringsplanene og kan ikke legges til grunn uten lokalpolitisk tilslutning.

Like nord for Lågendeltaet *fuglefredningsområde* og ved Lågens løp innenfor *naturreservatets* grenser, har elven *Gausa* sitt utløp. Gausa er et varig vernet vassdrag, men flere store flommer har medført betydelige inngrep i vassdraget. Dette skyldes blant annet kanalisering av elveløpet på 1950-tallet for å lette tømmerfløtingen og stort uttak av masse på 1970-tallet. Dette har ført til betydelig nivåforskjell mellom hovedløp og gamle flomløp med flommarksskog og isolert om lag 2,5 km med flomløp fra hovedløpet. Disse flomløpene var viktige for vårgytende fiskearter som vederbuk, brasme, mort, abbor og gjedde. Ulike fiskearter benytter ulike habitattyper gjennom året og slike flomløp utgjør en svært viktig del av habitatsvariasjonen for fisk i Mjøsa, Gudbrandsdalslågen og Lågendeltaet.

Etablering av tilbaketrasket flomvoll vil, sammen med restaurering av elveløp og elveslette og tiltak for å sikre forbindelsen mellom Gausa og flomløpene, gjøre at de naturlige prosessene med periodevis oversvømmelser av flommarkskogen kan gjenopprettes. På flyfoto som viser området før flomforbygningene ble etablert, er det innslag av åpen grusør, urte-grasør og pionerkratt som har blitt borte etter at flomløpene ble avskåret. Når det igjen går vann i de opprinnelige flomløpene vil området kunne utvikle seg slik at disse naturtypene kan reetablere seg. Dette vil øke det biologiske mangfoldet og forbedre økologiske funksjonsområder for fugl, fisk og insekter. På lang sikt vil de positive økologiske effektene av denne restaureringsprosessen bli svært store. Området ligger i nær tilknytning til Lågendeltaet naturreservat, og omfatter tilsvarende naturtyper og økologiske funksjoner som arealet som berøres av nye *Lågen bru* der ny E6 skal føres frem over Våløya. Restaurering og vern av arealet på inntil 450 daa er et tiltak som vil gi stor merverdi for naturmangfoldet, utover det som ville skjedd dersom restaureringen og vernet ikke hadde blitt gjennomført.

En flomvoll ved Gausadeltaet vil redusere flomrisikoen i betydelig grad, og forhindre skade på landbruksarealer, boliger, idrettsanlegg og infrastruktur i området. I tillegg vil tiltaket redusere erosjon og sedimentavsetninger som endrer elvebunnen og gir økte flomproblemer. Restaurering og vern av flommarkmiljøet vil sikre større, sammenhengende områder av høy verdi og funksjon for naturmangfoldet på lengre sikt, i nær tilknytning til Lågendeltaet. Dette vil kreve igangsetting av plan- og verneprosesser. Departementet vil i samråd med berørte myndigheter, grunneiere og rettighetshavere ta initiativ til dette. Hvorvidt det blir vern og restaurering av Gausadeltaet blir endelig avgjort som del av disse prosessene.

3.2. Rykkhustjønnin naturreservat

Rykkhustjønnin er et stort og variert våtmarkkompleks rundt Gudbrandsdalslågen med gruntvannsområder, næringsrike tjern, flomløp, flomskogsmark, åpen flomfastmark og kulturbetingete naturtyper i form av naturbeitemark og strandeng. Området er viktig våtmarksområde for fugl. Totalt er 149 fuglearter registrert i området, av disse er 48 oppført på Norsk rødliste for arter 2021 (Artsdatabanken). I tillegg er det blant planter registrert 15 rødlistede arter, av disse er 2 arter i kategori sterkt truet (EN), 6 arter i kategori sårbar (VU) og 7 arter i kategori nær truet (NT). Virvelløse dyr er ikke spesielt godt kartlagt, men det er funnet en insektart i kategori sårbar (VU). Rødlistede naturtyper inngår i form av flomskogsmark (VU) og åpen flomfastmark (NT).

4. Berørte interesser og planstatus

I det følgende omtaler departementet planstatus og de antatt viktigste samfunnsmessige interessene innenfor forslaget.

4.1. Skogbruk

Utgrensing av areal i Lågendeltaet naturreservat påvirker i svært liten grad skogbruksmessige arealer av økonomisk betydning. Skogarealet består i hovedsak av smale kantsoner. Forslaget om utgrensing av areal i Lågendeltaet vurderes derfor i liten, til ingen grad å påvirke skogbruk.

I Rykkhustjønnin naturreservat inngår det ca. 273 dekar skog, hvorav 219 dekar vurderes som produktiv skog. Registrert volum er 4460 m³. Vern av Rykkhustjønnin vil medføre at det ikke kan drives skogbruk på dette arealet. Innenfor verneforslaget er det kantsoner mot vann og rødlistede naturtyper som i tråd med skogbrukets miljøsertifiseringer vil medføre begrensninger i avvirkningsvolum.

4.2. Jordbruk

Drift av eksisterende jordbruksareal på Våløya er tillatt etter verneforskriften. Samtidig er det forbud mot en rekke ulike tiltak, som oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger. En grenseendring vil medføre at dette «jordvernet» oppheves.

I Rykkhustjønnin ligger det to flomvoller mot dyrka mark inntil verneområdet. Grensen er gått opp i felt og er dratt litt opp på fyllingsfoten til disse vollene, da det her vokser viktig krattskog som kantsoner mot våtmarka innenfor vernegrensa. Det ligger også flomvoller rundt Fossåas utløp i Lågen uten direkte funksjon for landbruket slik det drives i dag. Det finnes flere traktorveger i og inntil området avmerka på kartet. Det finnes også en låve

(eneste bygningen i området) og steinbru på eiendom 67/7 som har verdi som kulturminner i jordbrukslandskapet. Det pågår beite i området fra nært inntilliggende gårder. Det ligger også fire arealer med mer eller mindre aktivt drevet jordbruk innenfor vernegrensa. Disse arealene er med i verneområdet av hensyn til arrondering, men også fordi de har verdi for både vegetasjon og fugl som slåttemark eller naturbeitemark. Hensynet til utsetting av saltstein, oppsetting av gjerder og skjøtsel av kantsoner mot dyrket mark, og flere andre hensyn til jordbruket i og rundt verneområdet, er ivaretatt i verneforskriften

4.3. Energi

Innenfor det areal som foreslås grenset ut i Lågendeltaet naturreservat krysser to kraftledninger over Lågen og Våløya. I tillegg krysser en kraftledning like øst for disse, slik at det totalt er 3 kraftledninger som krysser over Våløya.

Det er ikke registrert energianlegg innenfor verneforslaget for Rykkhustjønnin. Gudbrandsdal energi AS eier imidlertid kraftledninger som grenser inntil verneområdet. Det er tatt inn bestemmelser i verneforskriften som ivaretar behov til drift og vedlikehold. Vernegrensa følger eiendomsgrensene inn mot jernbanen. Det er tatt inn bestemmelser i verneforskriften for å ivareta driften av jernbanen.

4.4. Friluftsliv, jakt og fiske

Arealet som foreslås grenset ut i Lågendeltaet brukes blant annet av lokale kanopadlere og fiskere. Hovemoen er et mye brukt turområde for lokalbefolkningen, der nærheten til Lågen er en vesentlig del av opplevelsesverdien.

Rykkhustjønnin brukes en del til friluftsliv, herunder fiske og jakt. Det er lite stier i området, og turgåere bruker fortrinnsvis traktorvegene i området. Det går imidlertid en merka sti på sørsiden av Lågen fra parkeringsplassen ved Hundorp bru. Vernet vil ikke endre denne bruken, men det vil ikke lenger bli tillatt med jakt på våtmarksfugl, nærmere definert som vadefugl og svømmefugl i verneforskriften.

4.5. Planstatus

I Lågendeltaet foreligger det en reguleringsplan for E6 på strekningen Roterud-Storhove. Rykkhustjønnin er i kommuneplanens arealdel for 2014-2025 avsatt til LNFR-område. Ingen andre planer er vedtatt eller på høring i dette området. Det finnes en regional plan for Gudbrandsdalslågen med sidevassdrag. Den forslår ingen spesielle tiltak i dette området.

5. Samfunnsnytte og konsekvenser av forslaget

5.1. Utredningsinstruksen

Utredningsinstruksen skal legge et godt grunnlag for beslutninger om statlige tiltak, herunder for regelendringer og investeringer. Det er prosessen frem til vedtak som skal svare ut kravene i utredningsinstruksen. I denne saken må forslaget og vurdering etter utredningsinstruksen ses i sammenheng med det oppdrag som er gitt som følge av politiske prioriteringer og beslutninger, og tidligere vedtak etter plan- og bygningsloven.

I kapittel 1 og 2 begrunnes forslagene på overordnet nivå og sammenhengen med nasjonale og internasjonale mål. Dette kapitlet, samt kapittel 7, 8 og 9 svarer på spørsmålene i

utredningsinstruksen. Her gjøres det blant annet en vurdering av fordeler og ulemper for samfunnet av verneforslagene på et overordnet nivå. Det gis også en beskrivelse av forvaltningsmessige og budsjettmessige konsekvenser. I kapittel 8 og 9 omtales og vurderes innspill fra berørte parter, myndigheter og interessegrupper.

5.2. Samfunnsøkonomiske konsekvenser av forslaget

Vern av områder etter naturmangfoldloven er å anse som varige tiltak som på ulike måter vil påvirke flere samfunnsområder. Forslaget er under 250 kvadratkilometer i utstrekning, og er derfor ikke omfattet av krav til konsekvensutredning etter plan- og bygningsloven.

Naturen leverer viktige økosystemtjenester, både i form av bruksverdier og ikke-bruksverdier, herunder eksistensverdien av naturmangfoldet både for dagens befolkning og for framtidige generasjoner. Gjennom økosystemtjenestene gir naturen et essensielt bidrag til samfunnsøkonomiske verdier. Vern vil sikre at naturverdiene ivaretas på lang sikt. Norge har i tillegg forpliktet seg både nasjonalt og internasjonalt til å ta vare på naturmangfoldet. Vern av Rykkhustjønnin vil sikre store naturverdier knyttet til våtmark. I tillegg vil området bidra til å oppfylle Stortingets mål om 10 % skogvern. Grenseendring av Lågendeltaet naturreservat medfører en svakere ivaretagelse av naturkvalitetene i Lågendeltaet og vil dermed også bidra til svekket ivaretagelse av verneformålet og internasjonale og nasjonale miljømål.

Det er vanskelig å fastsette verdien av ivaretagelse av naturverdier og forringelse av natur i kroner og øre. Det betyr imidlertid ikke at disse effektene er uten samfunnsøkonomisk betydning. Bruksinteresser er klarlagt gjennom høring av verneforslag og annen kontakt med berørte parter. I hovedsak er interessene knyttet til etablering av ny infrastruktur gjennom Lågendeltaet. For Rykkhustjønnin er interessene i hovedsak knyttet til skogbruk, jordbruk, jakt og annet friluftsliv.

Det er for Rykkhustjønnin ikke avdekket vesentlige negative samfunnsmessige konsekvenser av verneforslaget. Gjennom verneplanprosessen er det videre gjort tilpasninger for å imøtekomme og hensynta ulike interesser. Departementet mener at verneforslaget slik det nå foreligger har små negative konsekvenser. Samlet sett vil de samfunnsøkonomiske konsekvensene av vernet være positive på sikt. Forslaget vil sikre natur som har en positiv samfunnsnytte, selv om denne ikke kan prissettes.

Lågendeltaet har store naturkvaliteter og deltaet leverer viktige økosystemtjenester. Grenseendring med formål å etablere nye E6 er i tidligere utredninger vurdert å ha stor negativ konsekvens, noe som kan påvirke de økosystemtjenestene deltaet leverer. Samtidig vil etablering av ny E6 bidra til en bedre trafikkavvikling og gi samfunnsmessige gevinster. Dagens E6 på Lillehammer bru påvirker en del av naturreservatet hvor det oppholder seg mye fugl. Departementet vektlegger at det å flytte deler av trafikken herfra og gjennomføre flere miljøforbedrende tiltak, vil redusere den samlede belastningen i en viktig del av naturreservatet.

5.3. Forvaltningsmessige og budsjettmessige konsekvenser

Miljødirektoratet avgjør hvem som skal være forvaltningsmyndighet ved vern av nye naturreservater. Naturreservater er ofte mindre verneområder, som det er lagt til grunn skal

forvaltes av de kommunene som ønsker det. Det stilles noen krav til slik delegering, blant annet at kommunen har tilstrekkelig kapasitet og kompetanse. Sør-Fron kommune har ikke delegert forvaltningsmyndighet for verneområdene i kommunen, men vil i forbindelse med vern av Rykkhustjønnin få tilbud om å få forvaltningsmyndigheten for dette området og andre verneområder i kommunen. Dersom kommunen ikke ønsker å ha forvaltningsmyndighet, vil myndigheten ligge hos Statsforvalteren.

For Lågendeltaet naturreservat innebærer forslaget endring av eksisterende vern. Lågendeltaet naturreservat forvaltes i dag av Statsforvalteren i Innlandet, og forvaltningsansvaret endres ikke.

Kostnader til fremtidig forvaltning vil dekkes innenfor ordinære budsjettposter. Vern av Rykkhustjønnin gjennomføres som økologisk kompensasjon, og kostnader til etablering, herunder kostnader til erstatning, skal dekkes av tiltakshaver, Nye Veier AS.

6. Viktige endringer i verneprosessen

Det foreslås ikke endring i arealet som grenses ut av Lågendeltaet naturreservat etter høringen, men det er behov for en detaljert grensedraining inn mot landkaret i vest. Dette vil ikke endre arealtallet i verneforskriften, og kan eventuelt skje som del av grensemerkingssak. Sammenlignet med høringsforslaget er det gjort en mindre grensejustering i Rykkhustjønnin av hensyn til drift av jernbanen.

Det foreslås en mindre endring av verneforskriften for Lågendeltaet naturreservat etter høring, ved at foreslått bestemmelse om at det kun kan gis tillatelse til bruk av motorferdsel og drone i forbindelse med anleggsarbeidet i perioden 1. oktober – 31. mars tas ut.

Departementet har tatt inn et direkte unntak for etablering og bruk av et midlertidig anleggsområde i Lågendeltaet naturreservat, se kap. 8.7. Den samme forskriften får også en tittel som samsvarer mer med terminologien i naturmangfoldloven (forskrift om *vern* av Lågendeltaet naturreservat). Øvrige endringer er av mer teknisk karakter i begge verneforskriftene.

7. Saksbehandling

7.1. Bakgrunn

Miljødirektoratet har i sin tilråding gjort rede for planprosessene for ny E6 Roterud – Storhove, og som ledet til fastsetting av planprogram for kommunedelplan 2014, kommunedelplan 2018, reguleringsplan og detaljreguleringsplan 2022. Statsforvalteren i Innlandet fattet 25. april 2022 vedtak om å gi Nye Veier AS dispensasjon fra verneforskriften for å fremføre ny, fire-felts E6 på bru gjennom Lågendeltaet. Vedtaket ble påklaget. Miljødirektoratet omgjorde tillatelsen og avslø søknad om dispensasjon i vedtak 19. desember 2022. Direktoratet kom fram til at vilkårene for å gi dispensasjon ikke var oppfylt. Endring av verneforskriften ble pekt på som eneste måte å tillate byggingen på.

Regjeringen besluttet 10. februar 2023 at en slik prosess skulle starte opp og Miljødirektoratet ble i oppdrag 10. februar 2023 bedt om å iverksette utredning og deretter

høring av forslag til endring av det geografiske virkeområdet og vernebestemmelser. Som kompensierende tiltak har det blitt utredet og vært på høring forslag om vern av kompensasjonsareal. Rykkhustjønnin vurderes å ha store naturkvaliteter og vil kunne kompensere for tap av naturkvaliteter som følge av inngrepet og grenseendringen i Lågendeltaet naturreservat. Prosessen er gjennomført som frivillig vern.

Regjeringen har satt som forutsetning for forskriftsendringen at det blir utredet og gjennomført miljøforbedrende tiltak. Nye Veier har på oppdrag fra Samferdselsdepartementet utredet forslag til miljøforbedrende tiltak. Disse tiltakene er ikke en del av den høringen som her er gjennomført og denne tilrådingen. Tiltakene har imidlertid betydning for samlet belastning og økologisk tilstand i naturreservatet, og er omtalt i kap. 3.1.3.

7.2. Saksbehandlingsprosesser

Saksgang for verneplanprosessen er gjennomført i tråd med gjeldende praksis og regelverk, jf. naturmangfoldlovens kap. V. Forslag om vern av Rykkhustjønnin har videre vært gjennomført som en frivillig-vern prosess. Elleve grunneiere er omfattet av verneforslaget og det er inngått avtale med alle disse.

Navn	Tilbud	Oppstart	Høring	Statsforvalterens tilråding	Miljødirektoratet sin tilråding
Rykkhustjønnin	2021	23.9.2021	10.12.2021	25.4.2022	22.5.2023
Lågendeltaet			1.3.2023	11.5.2023	22.5.2023

7.3. Forholdet til annet lovverk

Traseen for E6 på strekningen Roterud-Storhove er vedtatt etter plan- og bygningsloven. Lillehammer kommune vedtok 8. september 2022 og 24. november 2022 detaljregulering der planlagt vegtrasé krysser Lågen og Våløya ved Hovemoen.

Reguleringsplanvedtaket gjelder i tillegg til annet lovverk. Oppheving av vedtak om vern som naturreservat for deler av strekningen, innebærer at fremføringen av E6 på bru over Lågen ikke krever særskilt tillatelse fra verneforskriften for naturreservatet. Forholdet til verneverdiene og verneområdet vil likevel ha betydning for vurdering etter annet lovverk, jf. naturmangfoldloven § 49. Det er sektormyndigheten for det aktuelle lovverket tiltaket behandles etter som skal gjøre avveiningene av hensynet til verneområdet. Tiltaket krever tillatelse etter forurensningsloven og etter forskrift om fysiske tiltak i vassdrag. Søknad om tillatelse etter disse regelverkene er sendt Statsforvalteren i Innlandet.

Videre vil vannforskriften være relevant for tiltaket. Vannforskriften har som formål å gi rammer for fastsettelse av miljømål som skal sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene. Tilstanden skal beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på å nå miljømålene i forskriftens §§ 4-7. Dette skal oppnås gjennom utarbeidelse av vannforvaltningsplaner, som skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet. Vannforskriften § 12 har bestemmelser som kommer til anvendelse i tilfeller hvor ny virksomhet enten medfører at "miljømålene i § 4 - § 7 ikke nås", eller "at tilstanden forringes". Paragraf 12 skal vurderes når det skal fattes enkeltvedtak om ny aktivitet eller nye inngrep i en vannforekomst som kan medføre at miljømålene ikke nås eller at

tilstanden forringes. Det skal vurderes konkret om § 12 kommer til anvendelse, ikke bare ved enkeltvedtak og reguleringsplaner, men også ved utarbeidelse og behandling av kommune(del)plan, regional plan og statlig arealplan etter plan- og bygningsloven. Det er den aktuelle sektormyndigheten for det omsøkte tiltaket som vurderer § 12. Når det aktuelle området for tiltak i vannforekomsten grenses ut av naturreservatet, skal det ikke fattes noe vedtak som tillater inngrepet etter verneforskriften. Vurderinger av vannforskriften § 12 må derfor skje i forbindelse med annet regelverk som forurensningsloven og forskrift om fysiske tiltak i vassdrag.

Naturmangfoldloven §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer i vurderingene av forslaget. Etter naturmangfoldloven § 8 skal offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig, bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kunnskapsgrunnlaget om naturverdiene i naturreservatet og i den aktuelle traseen er beskrevet over. Departementet mener at kravet til kunnskapsgrunnlag i saken er oppfylt. Området vil gjennom utgrensing miste sin beskyttelse som naturreservat. Etterfølgende etablering av ny E6 i denne korridoren vil bidra til økt fragmentering av økosystemet både innenfor det gjenværende naturreservatet og på et mer overordnet, landskapsøkologisk nivå. Dette vil gi et negativt bidrag til den allerede store samlede belastningen på økosystemet. Hvor stort bidrag brua over Lågen og Våløya har å si for den samlede belastningen på økosystemet i et større perspektiv sammen med eksisterende inngrep, og også effekten av ny E6 utenfor eksisterende naturreservat, er ikke kjent, jf. beskrivelse over og § 10. Det negative bidraget på den samlede belastningen forventes å reduseres med miljøforbedrende tiltak som Nye veier AS er gitt i oppdrag å utrede. Førvar prinsippet, jf. naturmangfoldloven § 9, bør legges til grunn i dette arbeidet.

Naturmangfoldloven § 11 om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver og § 12 om bruk av miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder vil med dette forslaget om utgrensing og forskriftsendring i all hovedsak måtte ivaretas gjennom annet lovverk og andre prosesser. Prinsippene taler for at det tilstrebes miljøforsvarlige teknikker og lokalisering og at Nye Veier AS som tiltakshaver dekker kostnadene med å hindre eller redusere negative konsekvenser på verneverdier, jf. også tiltak nevnt i kap. 3.1.3.

8. Lågendeltaet naturreservat (grense- og forskriftsendring)

8.1. Areal, verneformål og inngrepsstatus

Areal:

Det fremgår av den gjeldende verneforskriften at verneområdet dekker et areal på 7230 dekar. Nye og mer nøyaktige målinger viser at det riktige tallet er 7107 dekar. Forslaget medfører en arealreduksjon på 27 dekar. Nytt vernet totalareal blir dermed 7080 dekar.

Verneformål og særskilte verneverdier:

Formålet med fredningen er å bevare et viktig og spesielt våtmarksområde i sin naturlige tilstand med vegetasjon og dyreliv, og å verne om et spesielt rikt og interessant fugleliv, særlig av hensyn til trekkende, hekkende og overvintrende vannfugl.

Inngrepsstatus:

Areal som forslås grenset ut omfatter deler av Våløya som i stor grad er dyrket opp. Det ligger gårdsbruk inntil naturreservatet ved traseen, der Hovemoen gard ligger nærmest. Det krysser to høyspentlinjer og flere lavspentlinjer over Lågen og Våløya. Traseen har sånn sett allerede noen tyngre inngrep, men ligger likevel i den mest stille delen av naturreservatet som ellers er omkranset av flere veier, turstier, bebyggelse og jordbruk.

8.2. Generelle merknader

I oppdrag om gjennomføring av grense- og forskriftsendring og i høringsdokumentene er det opplyst at det er en forutsetning for grenseendringen at det skal gjennomføres miljøforbedrende tiltak, og at arbeid vil gå parallelt med høringen. Nye Veier har fått i oppdrag fra Samferdselsdepartementet å utrede aktuelle tiltak. Disse tiltakene er ikke en del av den høring som er gjennomført og blir ikke omtalt i det følgende.

WWF, Fotoprojektet Light Lines, Spire miljø- og utviklingsorganisasjon, Extinction Rebellion Norge, Råd for øko-filosofi, og flere enkeltpersoner uttrykker generell motstand mot forslaget. Lillehammer kommune, Gjøvik kommune, Innlandet fylkeskommune, Vegforum Innlandet, og tre personer støtter forslaget.

Rettslig grunnlag, Grunnloven og internasjonale forpliktelser.

Naturvernforbundet/Natur og Ungdom/Lågendeltaets venner mener planene bryter med internasjonale forpliktelser og menneskerettighetene etter grunnloven § 112.

Statsforvalteren viser til at Grunnloven § 112 sier i første ledd at «[e]nhver har rett til et miljø som sikrer helsen, og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares. Naturens ressurser skal disponeres ut fra en langsiktig og allsidig betraktning som ivaretar denne rett også for etterslekten». Bestemmelsens andre ledd inneholder saksbehandlingskrav. For ivaretagelse av naturmangfoldet er grunnlovskravene til saksbehandling regulert i naturmangfoldloven og miljøinformasjonsloven. Høringen med etterfølgende behandling skal påse at disse kravene følges. I tillegg følger det en bred saksbehandling etter tidligere planprosesser når det gjelder selve tiltaket.

Naturvernforbundet/Natur og Ungdom/Lågendeltaets venner peker på at verneområdes geografiske utstrekning etter naturmangfoldloven § 34 skal «samsvare med verneformålet. Ved avgrensning av verneområdet skal det legges vekt på å ivareta økologiske funksjoner av betydning for verneformålet og økosystemets tåleevne mot ytre påvirkninger.»

Statsforvalteren er enig i at utgrensingen er uheldig.

Naturvernforbundet/Natur og Ungdom/Lågendeltaets venner mener det er en saksbehandlingsfeil å behandle saken som en mindre endring, jf. naturmangfoldloven § 34. Endring av vernegrensen strider mot naturmangfoldlovens formål i § 1, og vernegrensene bør ikke endres for å omgå dispensasjonsbestemmelsen.

Statsforvalteren viser til at grenseendringen ikke behandles som en mindre grenseendring. Det er kun saksforberedelsen som er delegert, ikke vedtakskompetansen. Det foreligger tidligere praksis for endring av verneforskrifter for framføring av nasjonal infrastruktur.

Naturvernforbundet/Natur og Ungdom/Lågendeltaets venner beskriver at dispensasjoner er etter sin natur mindre inngrep i et verneområde og innebærer også at områdets vern ellers består. Kunnskapsgrunnlaget som er benyttet i dispensasjonen kan derfor ikke benyttes her.

Statsforvalteren mener de juridiske konsekvensene av utgrensingen ville vært bedre klarlagt dersom det var gitt hvordan tiltaket skulle sikres framover. Området må nå ivaretas etter annen lovgivning. Hensynet til naturreservatet vil imidlertid veie tungt der tiltak vil påvirke verneverdiene, jf. naturmangfoldloven § 49. Det var ikke mulig for Statsforvalteren å utrede dette nærmere uten informasjon om hvordan vilkårene i den tidligere dispensasjonen av 25. april vil ivaretas. Noen av vilkårene som er knyttet til anleggsperioden vil trolig ikke fanges opp gjennom behandling etter annet lovverk. Når det gjelder selve tiltaket, er det gitt i Samferdselsdepartementets oppdrag til Nye Veier at det er ytterligere miljøforbedrende tiltak utover det som følger av dispensasjonsvedtaket som skal utredes. Det er derfor grunn til å anta at brua og anleggsarbeidet vil gjennomføres i tråd med disse vilkårene. Det må da i tillegg legges til vilkår knyttet til erosjonssikringen av pilarene, og noen ytterligere endringer tiltakshaver har gjort etter at dispensasjonen ble gitt. Statsforvalteren har foreslått slike vilkår direkte til Miljødirektoratet under klagesaksbehandlingen. Dette fordi opplysninger om erosjonssikringen ikke forelå i søknaden og kom inn etter at Statsforvalteren ga sin dispensasjon.

Naturvernforbundet/Natur og Ungdom/Lågendeltaets venner viser til Århuskonvensjonen og miljøinformasjonsloven § 20 om å fremme høringer med betydning for miljøspørsmål i god tid før avgjørelse skal tas.

Statsforvalteren viser til at en høringen er på to måneder i tråd med naturmangfoldloven § 43 og forvaltningsloven § 37. Innvending mot at ytterligere miljøforbedrende tiltak ikke er klarlagt, er tidligere svart ut og er en del av en politisk forutsetning for endring av verneforskriften. Klima- og miljødepartementet har ikke etterkommet anmodning om utsatt høringsfrist. Statsforvalteren har derfor opprettholdt høringsfristen. Det har vært mulig å gi innspill til både kommunedelplan- og reguleringsplan. Kommunedelplanen har i tillegg vært gjenstand for lovlighetskontroll og reguleringsplan kan påklages.

Kunnskapsgrunnlag

Naturvernforbundet/Natur og Ungdom/Lågendeltaets venner mener det fortsatt er hull i kunnskapsbildet. Insektfaunaen er mangelfullt undersøkt. Det er stor usikkerhet om virkningene av tiltaket, og at det er dokumentert negative konsekvenser på natur og miljø gjennom konsekvensutredningene fra Statens vegvesen ifm. kommunedelplanarbeidet, Miljødirektoratet sitt avslag på søknad om dispensasjon samt Statsforvalterens egen beskrivelse av tiltaket i høringsdokumentet. Statsforvalteren har pekt på usikkerhet om hva tiltaket vil innebære for og økologiske funksjoner. Det må legges vekt på den samlede belastningen. En utredning skal også beskrive avbøtende tiltak. Det har Statsforvalteren ikke gjort, og det er heller ikke mulig, da tiltakene først senere skal foreslås av Nye Veier.

Statsforvalteren mener at kunnskapsgrunnlaget i denne saken er godt nok, og viser til beskrivelser blant annet i dispensasjon, Miljødirektoratets klagebehandling og planprosessen med ny E6. Mye av kunnskapen grunner seg på arbeid fra frivillige i regionen. Slike registreringer er i stor grad retta mot fugl, fisk og vegetasjon, og insekter er gjerne en artsgruppe av mindre interesse. Miljøforvaltningen har heller ikke tilstrekkelige økonomiske rammer for å få en god oversikt over denne artsgruppen, som er tidkrevende og dyr å kartlegge. Fordi forvaltningen skal være økosystembasert vil måten områdene

forvaltes på også omfatte de arts- og naturtyper vi ikke har fullstendig oversikt over. Det er derfor ikke kritisk som Naturvernforbundet beskriver, at verneverdiene ikke er kjent i detalj. Det vil være umulig å på forhånd utrede på et spesifikt nivå hva en ny E6 bru over Våløya har å si for den samlede belastningen på økosystemet, også med fokus på spesifikke funksjoner for de ulike arts- og naturtypene som blir berørt av tiltaket. Fugletellinger i Åkersvika rundt E6 viser så langt ingen store forandringer i fuglenes bruk av området som kan knyttes til den nye veien, men det betyr på ingen måte at tiltaket ikke har hatt eller kan få en negativ innvirkning på bestandene av disse artene (Hårklau et al 2022. Evaluering av økologisk kompensasjon i Åkersvika). Forandringer må dokumenteres i et langt tidsperspektiv, og det vil oftest være vanskelig å peke ut ett spesielt tiltak som avgjørende for at en bestandsutvikling av en art går ned, særlig for trekkfugl som er utsatte for en rekke påvirkninger i de ulike leveområdene. I tilfeller der man ikke helt vet konsekvensen av et tiltak vil føre-var prinsippet i naturmangfoldloven § 9 veie tungt, og dette hensynet må da veies mot andre interesser. Ny E6 vil gi et betydelig negativt bidrag til den samlede belastningen på økosystemet og dets funksjoner. Samtidig antas det at E6 alene ikke vil ødelegge verneverdier, men den gir et vesentlig bidrag til den pågående bit-for-bit nedbyggingen som skjer av naturen, her i et spesielt viktig våtmarksområde.

Andre høringsinnspill om prosessen

Høringsdokumentet gir etter BirdLife Norge og BirdLife Norge avd. Oppland sin vurdering en tilfredsstillende beskrivelse av de miljøverdiene som knytter seg til arealet som foreslås tatt ut, samt de tilgrensende områder innenfor naturreservatet.

To personer mener det er usikkert hvordan utgrenset areal skal ivaretas.

Statsforvalteren forstår oppdragene fra henholdsvis Klima- og miljødepartementet og Samferdselsdepartementet slik at de tiltak som nå foreslås som avbøtende og kompenserende vil komme i tillegg til vilkår satt i dispensasjonen av 25. april 2022.

8.3. Merknader til bestemmelser i verneforskriften

Nye Veier mener at Statsforvalteren har gått ut over oppdraget når det foreslås dispensasjonsbestemmelser i stedet for direkte unntak om anleggstiltak. Tiltaket er planlagt i detalj gjennom Statsforvalterens dispensasjon og vilkårene her bør være nok. Siste setning i endringsforslagets pkt. VI, nr. 9, vedrørende forbud mot motorferdsel i perioden 1. april til 30. september bør tas ut, eventuelt må den justeres. Forskriften må ha bestemmelse om vedlikehold av ny E6.

Statsforvalteren kan ikke se at skillet mellom tiltak som er direkte tillatt i verneforskriften og tiltak som trenger dispensasjon påvirker den geografiske plasseringen til ny E6. Det er ikke tilrådelig å tillate anleggsarbeider for et så stort prosjekt direkte i vernebestemmelser. Prosjektet vil heller ikke kunne optimaliseres ytterligere dersom arbeidsutførelsen bindes opp i forskriftens bestemmelser. Dispensasjonen er ikke gjeldende etter Miljødirektoratets tilråding. På nåværende tidspunkt er ikke vilkårene i dispensasjonen sikret juridisk. Motorferdsel kan vurderes på lik linje med annet anleggsarbeid. Denne delen av foreslåtte bestemmelsen tas derfor ut. Statsforvalteren viser til at verneforskriften pkt. V nr. 4 gjelder for veier som ligger innenfor verneforskriftens geografiske virkeområde. Med utgrensingen kan Statsforvalteren ikke se at alminnelig vedlikehold vil berøre gjenværende naturreservat. Større vedlikeholdsarbeider som likevel må berøre naturreservatet, må omsøkes slik som foreslått i pkt. VI nr. 10. Statsforvalteren viser til at eventuelt akutt vedlikehold som må gjennomføres omgående for å unngå skade på liv og helse eller

naturverdier er direkte hjemlet i den eksisterende verneforskriften pkt. V nr. 1. Vedlikehold av de planlagte utslippspunktene knyttet til vegen er hjemlet i foreslått pkt. V nr. 5. Vedlikeholdsarbeid som ikke er søknadspliktig, også utenfor naturreservatet, må så langt mulig unngås i sårbare perioder jf. naturmangfoldloven § 6 om aktsomhetsplikten.

Nye Veier foreslår at tidsperioden for ferdselsforbud (som gjelder i perioden 15. april – 14. mai i den søndre delen av naturreservatet) tilpasses klimaendringene som gjør at trekkfugl kommer tidligere til deltaet enn før.

Statsforvalteren viser til at dette er spilt inn fra flere som miljøforbedrende tiltak og støtter forslaget. En slik utvidelse av tidsperioden for ferdselsforbud er imidlertid ikke en del av denne høringa, men kan være aktuell å ta som en egen prosess etter at regjeringen har bestemt seg for hvilke miljøforbedrende tiltak som skal gjennomføres.

Lillehammer kommune vurderer at forslagene til forskriftsendring er relevante også for kommunal infrastruktur (avløpsledninger) i øvrige deler av naturreservatet enn det som blir direkte berørt av tiltak knyttet til ny E6.

Statsforvalteren er kjent med behovet for utslipp av overvann. Forslaget som har vært på høring hvor kloakkledninger endres til avløpsledninger, vil også dekke inn behov andre steder i reservatet og for andre aktører.

NJFF Oppland, Lågen fiskeelv sone 1 (grunneiere og rettighetshavere i området) og fiskerinteressene (Øvre Mjøsa Trolling og Fiske og NJFF Oppland) foreslår nye bestemmelser om forvaltning av fisk og vilt.

Statsforvalteren viser til at dette ikke er en del av høringen.

Statnett har innspill om å åpne for å tillate oppgradering og fornyelse av transmisjonsnettledninger, og beskriver pågående prosess med ny 420 kV-forbindelse mellom Lillehammer og Gran kommune. Statnett har også bedt om endringer i verneforskriften for drift og vedlikehold av deres anlegg i og inntil verneområdene, og beskriver hva dette innebærer, bla. bruk av helikopter og drone.

Statsforvalteren viser til at endringer i verneforskriften for Statnett sine anlegg må tas som en egen revisjon av vernet senere og er ikke en del av denne høringssaken. Statsforvalteren viser til Statsforvalterens høringsuttalelse til melding som nå er på høring. Slik forskriften foreligger i dag hjemler den i utgangspunktet kun teknisk arbeid ved elektriske anlegg. Bruk av helikopter og drone var ikke vurdert på vernetidspunktet. Statsforvalteren er innstilt på å justere disse bestemmelsene i tråd med gjeldende forskriftsmal inkl. motorferdsel og dronebruk, men med vilkår om å unngå aktivitet i sårbare perioder for fugl. Også dette vil måtte tas ved senere revisjon av verneforskriften.

8.4. Merknader til forslag til grensejustering

Nye Veier ønsker at hvis det ikke gjennomføres endringer i forslaget til forskrift, foreslås at areal for midlertidig anleggsarbeid på Våløya skal inngå i areal som skal utgrenses fra naturreservatet, alternativt en midlertidig utgrensing.

Statsforvalteren mener området fortsatt vil ha verneverdi etter at den nye infrastrukturen er på plass. Det er derfor viktig at arealet som utgrenses holdes til det som er strengt nødvendig for å framføre brua. Anleggsarbeidene skal kun være midlertidig og arealet som

benyttes skal tilbakeføres. Mye av Våløya består av oppdyrket areal, men det ligger likevel en kantsone rundt øya som har en økologisk verdi i tillegg til at også dyrkamarka benyttes av fugl for matleting og hvile. Hvis jordbruket på øya en gang i fremtiden skulle opphøre, vil arealet naturlig gro igjen med flommarkskog. Verneformål og verneverdier skal sikres for et langt tidsperspektiv. Midlertidig utgrensing er ikke en hensiktsmessig løsning.

Birdlife Norge/Birdlife Norge avd. Oppland støtter forslaget til grensejustering som ser ut til å være i tråd med forutsetningen for oppdraget om at kun det som er nødvendig for å føre frem vegen skal grenses ut (jf. dog kritikk mot prosessen over).

Lågen fiskeelv sone 1 (grunneiere og rettighetshavere i området) og fiskerinteressene (Øvre Mjøsa Trolling og Fiske) foreslår å avverne hele området nord for Brunlaug bru.

Statsforvalter viser til at dette ikke er en del av høringen.

Statens vegvesen kan bli berørt av miljøforbedrende tiltak på Lillehammer bru, men temaene for denne høringen ligger ikke til deres sektoransvar og kompetanseområde.

8.5. Statsforvalterens tilråding

8.5.1. Endring av vernegrensen

Statsforvalteren er gitt i oppdrag å utrede og foreslå endring av verneforskriften og det geografiske virkeområdet, for å legge til rette for framføring av ny E6 i trasé i tråd med reguleringsplan. En oppdeling av verneområder vil alltid være uheldig. Verneområder bør være sammenhengende for å ivareta et helhetlig økosystem. Forslaget til utgrenset areal vil fortsatt ha viktige verneverdier, jf. naturmangfoldloven § 37, selv med ny E6. Det er derfor viktig å sikre dette arealet for å ivareta økosystemet. Regjeringens forutsetning om kompensasjon gjennom ytterligere miljøforbedrende tiltak er positivt.

Større nasjonale infrastrukturprosjekter som berører verneområder er erfaringsvis konfliktfylte, kompliserte og ressurskrevende. Statsforvalteren mener at det behov for at overordnede myndigheter ser nærmere på prosess, forvaltningspraksis og lovgivning ved bygging av ny infrastruktur som berører verneområder. Dette gjelder også bruk av økologisk kompensasjon. Før det fattes vedtak i denne saken bør det avklares hvorvidt vilkår stilt i Statsforvalterens dispensasjon av 25. april 2022 med nødvendige tillegg og endringer fortsatt skal gjelde og i hvilken form. Dersom vilkårene skal gjelde er det viktig å plassere ansvaret for oppfølgingen.

Statsforvalteren foreslår å endre det geografiske virkeområdet for forskriften slik det ble sendt på høring. Ny E6 vil etter gjeldende arealplaner krysse Lågendeltaet med ei bru på omtrent 550 meter. Omtrent 466 m av brukroppen krysser innenfor dagens reservat. Brua i seg selv er 21 meter bred, og erosjonssikringen tilhørende brupilarene har et permanent beslag på maksimalt 49 meter i bredden. I tillegg er det behov for erosjonssikring ved bruas landkar i vest, inkludert erosjonssikring av en overløpsrenne.

Høringsinnspillene har ikke endret Statsforvalterens begrunnelse fra høringsnotatet. Statsforvalteren tar som utgangspunkt at det kun er brua med det permanente beslaget knyttet til konstruksjonen som tas ut av naturreservatet. Omtrentlig grense for dette er

inntegnet på kartet for å vise omfanget av arealbeslag. For å sikre en hensiktsmessig grense, trekkes en rett linje 3,5 meter ut fra bredeste punkt på erosjonssikringa, dvs. total bredde på 56 m. Når grensa skal merkes i felt blir denne liggende 17,5 meter ut fra brukroppen. Inn mot landkaret i vest må en avvike fra dette, og grensa må tegnes mer detaljert. Det vil også her følges det samme prinsippet som langs brua med en buffer på 3,5 m ut fra permanent beslag, men her som en rett linje ut fra der permanent beslag er som bredest. Arealet som foreslås tas ut av reservatet er på ca. 27 dekar. Eiendommer som blir berørt av grenseendringen vil fortsatt ha areal innenfor naturreservatet. Endringen utløser derfor ikke noen endring i verneforskriftens opplisting av berørte eiendommer.

Grensa for eksisterende naturreservat må måles inn i felt før anleggsarbeidene starter. Innmålinga må gjøres av tiltakshaver, og godkjennes av Statsforvalteren. Det må videre gjennomføres ny grensemerking av naturreservatet. Denne må bekostes av tiltakshaver, men skje i regi av Statsforvalteren.

8.5.2. Endringer i verneforskriften

Det er viktig at den nye verneforskriften blir så tydelig som mulig, og at den ivaretar behovene knyttet til bygging av tilgrensende infrastruktur på mest mulig skånsom måte, uten å invitere til nye inngrep. På bakgrunn av dette vil Statsforvalteren foreslå å hjemle nødvendige anleggsarbeider under søknadspliktige tiltak.

Det har kommet få konkrete innspill til forslag endring i forskriften. Nye Veier ønsker å slippe å søke om dispensasjon for anleggsarbeider. Statsforvalteren er imidlertid skeptisk til å binde opp konkrete tiltak i en forskrift som krever omfattende saksbehandling for å endres. Statsforvalteren ser også behovet for fleksibilitet, noe som er påpekt av tiltakshaver selv under planleggingen av veien. Det er også ønskelig at prosjektet til enhver tid optimaliseres for å medføre minst mulig skade inn i det gjenværende naturreservatet, jf. naturmangfoldloven § 12. Bestemmelsen om at dispensasjon for motorferdsel kun kan gis i en tidsbegrenset periode endres for å gi nødvendig fleksibilitet.

Som nevnt over kan det vurderes å flytte pkt. VI nr. 9 til generelle unntak, hvis vilkår fra Statsforvalterens tidligere dispensasjon sikres på annen måte. Statsforvalteren gjør likevel oppmerksom på at Nye Veier har endret planene for både utforming og gjennomføring av anleggsarbeidet flere ganger etter at Statsforvalteren ga sin dispensasjon. Dette gjør at noen av de tidligere gitte vilkårene ikke stemmer, og de må også kompletteres. Det har kommet noen innspill på at bestemmelsene ikke var utredet. Selve prosjektet som bestemmelsene legger til rette for, er beskrevet og utredet sammen med grenseendringen ovenfor.

Statsforvalteren foreslår å endre det geografiske virkeområdet for forskriften slik det ble sendt på høring. Statsforvalteren foreslår følgende endringer i forskrift om fredning av Lågendeltaet naturreservat, der eneste endring fra høringsforslaget er avmerket som overstrøket tekst:

«Pkt. V (direkte unntak)

5. vedlikehold av kraftlinjer, jordkabler, vann- og *avløpsledninger*.

Pkt. VI (søknadspliktige tiltak)

7. framføring av nye jordkabler, vann- og avløpsledninger, inkludert etablering av utslippspunkt.
9. nødvendig anleggsarbeid og etablering av midlertidige anleggstiltak i naturreservatet, i forbindelse med bygging av ny bru som del av prosjektet E6 Roterud-Storhove.
Motorferdsel og bruk av drone kan kun tillates i perioden 1. oktober til 31. mars.
10. nødvendig anleggsarbeid og nye konstruksjoner i naturreservatet, i forbindelse med vedlikehold og oppgradering av E6.
11. miljøforbedrende tiltak på Lillehammer bru for å styrke verneverdiene.
12. miljøforbedrende tiltak i forbindelse med omlegging av Kollefallebekken.»

8.6. Miljødirektoratets tilråding:

8.6.1. Generelle merknader

Bakgrunnen for prosess med grense- og forskriftsendring er oppdrag fra Klima- og miljødepartementet om å utrede og deretter høre et forslag om endring av det geografiske virkeområdet til Lågendeltaet naturreservat. Forslaget skal begrense seg til det som er høyst nødvendig for å fremføre ny E6 i vedtatt trasé. Dette omfatter også vurdering av eventuelle bestemmelser om drift og vedlikehold av den infrastruktur som vil bli liggende innenfor eller inntil det geografiske virkeområdet til forskriften.

Flere høringsinstanser er kritiske til at miljøforbedrende tiltak ikke er en del av høringen om grense- og forskriftsendring. Miljøforbedrende tiltak vil ha svært stor betydning for den samlede konsekvens av tiltaket og det er forståelig at høringsparter ønsker å se dette i sammenheng. Samtidig har det innenfor de tidsrammer som var gitt for oppdraget ikke vært mulig å sikre en slik samlet høring. Det vurderes imidlertid som positivt at det er mottatt mange innspill til aktuelle miljøforbedrende tiltak. Disse innspillene er formidlet videre til Nye Veier som har ansvaret for disse tiltakene. Det gjennomføres også en egen høring på Nye Veiers forslag til miljøforbedrende tiltak.

8.6.2. Bruk av økologisk kompensasjon

Det er i høringen kommet innspill om bruk av økologisk kompensasjon for vern av Rykkhustjønnin. Rykkhustjønnin er et våtmarksområde med store naturkvaliteter og området vil være et viktig supplement i områdevernet, og ikke minst styrke bevaring av verneverdiene i det nærliggende Hundorp naturreservat. Til en viss grad har området mange av de samme funksjonene som Lågendeltaet, blant annet har det svært stor verdi for fugl. En nedbygging i Lågendeltaet vil imidlertid gi ett netto tap av viktige naturverdier, men Rykkhustjønnin kan bidra til å redusere tapet av vernet våtmark. Området ligger 50-60 km oppover langs Lågen og vil ikke fullt ut kunne kompensere for utbygging i et deltaområde i utløpet av vassdraget. Det kan imidlertid være et verdifullt bidrag sammen med tiltak nærmere Lågendeltaet naturreservat. Da vern av Rykkhustjønnin ble foreslått som kompenserende tiltak for utbygging i Lågendeltaet var det ikke pågående vernearbeid i området. Miljødirektoratet vurderer derfor vern av Rykkhustjønnin som et additivt tiltak, dvs. tiltak som kommer i tillegg til hva som ellers ville blitt gjennomført.

8.6.3. Forslag om endring i vernegrensene

Det er i høringen kommet innspill om forholdet til Norges internasjonale forpliktelser og forholdet til naturmangfoldloven § 34 som angir at det ved avgrensning av et verneområde skal legges vekt på å ivareta økologiske funksjoner av betydning for verneformålet og

økosystemets tåleevne mot ytre påvirkninger. Miljødirektoratet viser til at det ved vern foretas en interesseavveining mellom verneverdier og andre interesser i området. Endring av vernegrensen vil være negativt for verneverdiene. Miljødirektoratet viser til at bakgrunnen for grenseendringen er den samfunnsmessige interessen av å fremføre ny E6 i vedtatt trasé. En slik interesseavveining er en del av saksbehandlingsreglene i naturmangfoldloven, og vil etter Miljødirektoratets vurdering ikke være i strid med lovverket eller våre internasjonale forpliktelser.

I høringen av grense- og forskriftsendring for Lågendeltaet er det benyttet samme høringsfrist som gjelder ved opprettelse av nye verneområder, jf. naturmangfoldloven § 43. Videre er det kommet innspill om myndighet til å fatte vedtak om endring av vernegrensen. Miljødirektoratet viser til at Kongen i statsråd fastsetter det enkelte verneområde med hjemmel i naturmangfoldloven § 34. En vedtatt verneforskrift kan endres eller oppheves av samme myndighet som har truffet vedtak om vern. § 34 sjette ledd åpner for å delegerer mindre endringer i vernebestemmelsene, bl.a. grenseendringer som omfatter mindre arealer. Endring av vernegrense og vernebestemmelser for Lågendeltaet er ikke vurdert å være en endring som faller inn under bestemmelsen, og vedtak om endring av vernegrensen skal skje ved kongelig resolusjon.

Vedtak om vern skjer ut fra et langsiktig perspektiv, men det kan ikke utelukkes behov for ny avveining av interesser, selv om det skal mye til for å endre eller oppheve et vern. Vurderingen av endring av vernegrensen for Lågendeltaet naturreservat er knyttet sammen med forslaget om avbøtende tiltak som skal bidra til å oppveie de negative konsekvenser.

Det har også kommet merknader om at kunnskapsgrunnlaget som er lagt til grunn ved vurdering av dispensasjon, ikke er tilstrekkelig for vurdering av grenseendring. Dispensasjoner i verneområder kan omfatte både mindre tiltak og større inngrep, etter en konkret vurdering av hjemmelsgrunnlaget for å gi en dispensasjon. Dersom vilkårene er oppfylt, åpner naturmangfoldloven § 48 for å gi dispensasjon også til større tiltak som kan ha negativ påvirkning på verneverdier. Kunnskapsgrunnlaget som er vurdert i dispensasjonen fra Statsforvalteren, og som også lagt til grunn i Miljødirektoratets klageavgjørelse, gir viktig informasjon og kunnskap om verneverdier og tiltakets påvirkning på naturverdiene i området. Dette er relevant kunnskap både for vurdering av hvilke verneverdier som berøres av en grenseendring, men også for vurdering av tiltaket etter annet lovverk, og der naturmangfoldloven § 49 komme til anvendelse. Selv om vedtaket fra Statsforvalteren er opphevet og vilkårene ikke lenger gjelder, kan vurderingene gjort av Statsforvalteren fortsatt være relevante i saken.

Nye Veier mener i sin uttalelse at Statsforvalteren går ut over oppdraget når de foreslår dispensasjonsbestemmelser om bygging av bru over Lågen. Det henvises i den forbindelse til oppdraget hvor det står følgende "*Forslaget skal også omfatte vurdering av behov for eventuelle bestemmelser i verneforskriften om unntak for eller spesifiserte dispensasjonsbestemmelser om drift og vedlikehold...*". Det er her ikke nevnt bygging. Miljødirektoratet viser til oppdraget fra Klima- og miljødepartementet hvor Miljødirektoratet bes om å "*...iverksette utredning og deretter høring av forslag til endring av det geografiske virkeområdet til forskrift om fredning av Lågendeltaet naturreservat slik at ny E6 forbi Lillehammer kan føres frem i trasé i tråd med vedtatt reguleringsplan for*

strekningen Roterud – Storhove." Det presiseres videre "Vi ber om at forslaget om grensejustering begrenser seg til det som er høyst nødvendig for å kunne føre ny E6 i vedtatt trasé."

Det må gjøres en konkret avveining av hvor stort areal som skal grenses ut, og hvilke aktiviteter og tiltak som skal reguleres gjennom bestemmelser i verneforskriften. Inngrep og tiltak som skjer utenfor grensen for verneområdet reguleres ikke av verneforskriftens bestemmelser, og kan skje uten særskilt tillatelse etter verneforskriften. I forslaget fra Statsforvalteren er det lagt til grunn at fremtidig infrastruktur blir liggende utenfor verneområdet. I naturreservatet vil det imidlertid inngå noe areal som blir berørt i byggeperioden, hvor det foreslås spesifiserte dispensasjonsbestemmelser.

Miljødirektoratet støtter Statsforvalterens tilråding om å ikke grense ut mer areal fra naturreservatet enn det som er nødvendig. Etablering av ny E6 i bru over Lågen vil berøre mer areal i en anleggsfase enn når veien er ferdigstilt. Miljødirektoratet mener det er uheldig for verneverdiene om også alt areal som er nødvendig å bruke i en anleggsperiode grenses ut, siden dette er areal som kan tilbakeføres etter at selve byggeprosessen er gjennomført. Behovet for areal i vedlikeholdsfasen vurderes å være mindre. En utgrensing av areal som foreslått innebærer at det ikke vil være krav om dispensasjon for bygging av bru over Lågen, men at anleggsarbeid og motorferdsel som skjer innenfor verneområdets grenser krever tillatelse etter verneforskriften.

Miljødirektoratet er enig i Statsforvalterens vurdering av at de foreslåtte bestemmelsene bør tas inn som spesifiserte dispensasjonsbestemmelser i forskriften. Anleggsarbeidene kan medføre store inngrep som det etter Miljødirektoratets vurdering er naturlig at forvaltningsmyndigheten vurderer. Dersom tiltakene skulle tas inn som direkte unntak i verneforskriften, kan det ikke stilles vilkår. Miljødirektoratet legger til grunn at grensejusteringen skal begrense seg til det som er høyst nødvendig. Miljødirektoratet mener derfor det ikke er grunnlag for å grense ut alt areal for anleggsperioden.

Miljødirektoratet vil påpeke at særskilte dispensasjonsbestemmelser som åpner for tiltak i anleggsfasen gir et annet juridisk grunnlag for tillatelse, sammenlignet med eksisterende forskrift og hjemmelen i naturmangfoldloven § 48. En egen dispensasjonshjemmel vil også sikre at det kan gis tillatelse dersom nye behov oppstår i byggefasen. Miljødirektoratet mener det er innenfor Statsforvalteren sitt mandat å foreslå dispensasjonsbestemmelser, og at forslaget vil sikre at ny veg kan etableres i vedtatt trasé i tråd med endret verneforskrift.

Miljødirektoratet mener at midlertidig grensejustering ikke er hensiktsmessig. Dette vil kreve en ny grenseendingsprosess etter at tiltaket er ferdigstilt, og vil føre til at forvaltningsmyndigheten for verneområdet ikke kan stille vilkår. Miljødirektoratet viser i likhet med Statsforvalteren til at vilkårene som ble satt i Statsforvalterens opprinnelige dispensasjonsvedtak ikke lenger er gjeldende, da dette vedtaket er opphevet. Søknadsbehandling av anleggsarbeider som det er nødvendig å gjøre innenfor vernegrensen gir mulighet til å stille vilkår av hensyn til verneverdiene.

8.6.4. Øvrige endringer i verneforskriften

Noen av høringsinstansene har innspill om andre endringer i verneforskriften enn de som har vært omfattet av høringsforslaget. Alle endringer i verneforskrifter krever høring, så eventuelle andre endringsbehov må skje som egen prosess. Andre innspill enn det som var omfattet av Statsforvalterens høringsforslag kommenteres derfor ikke nærmere.

Tiltak som skjer innenfor grensen til naturreservatet slik denne blir trukket etter grenseendringen foreslås som søknadspliktige tiltak. Miljødirektoratet mener det ikke bør åpnes for at tiltak i forbindelse med anleggsvirksomheten skal være direkte tillatt etter verneforskriften. Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser gir ikke rett til å få en tillatelse, men innebærer at det er tiltak som vurderes å kunne tillates i verneområdet etter en konkret vurdering av omfang, og på vilkår som skal ivareta verneverdier som berøres. I tillegg vil det være mulighet for tilbakeføring av arealet og vilkår om dette.

Miljødirektoratet støtter Statsforvalterens vurdering av at det ikke er særskilt behov for at verneforskriften har bestemmelser om tidspunkt for motorferdsel, så lenge anleggsarbeidene som skal skje inne i naturreservatet er søknadspliktige. Eventuelle vilkår om motorferdsel kan da stilles i en dispensasjon, og vurderes sammen med andre inngrep og tiltak i naturreservatet.

Miljødirektoratet legger i likhet med Statsforvalteren til grunn at normalt vedlikehold av brua kan skje utenfor verneområdet. Det er tatt hensyn til dette i vurderingen av størrelsen på arealet som foreslås tatt ut av naturreservatet. Tiltak som skjer utenfor verneområdet rammes ikke av verneforskriftens bestemmelser, og det vurderes derfor ikke som nødvendig å ta inn særskilt unntak for vedlikehold i likhet med forskriftens punkt V nr. 4 som gjør unntak fra vernebestemmelsene for vedlikehold av offentlige veier.

Miljødirektoratet påpeker at unntaksbestemmelsen i forskriftens punkt V nr. 1 ikke regulerer vedlikehold. Denne bestemmelsen regulerer akutte behov som for eksempel tiltak i sikringsøyemed, og kan være aktuell ved eventuelle behov knyttet til sikringstiltak. Forslaget til endringer i verneforskriften tar likevel høyde for at det skal kunne gis tillatelse til nødvendige arbeider innenfor naturreservatet også for vedlikehold og oppgradering av ny E6, dersom det for fremtiden skulle oppstå spesielle behov som gjør det nødvendig med tiltak innenfor naturreservatet.

Miljødirektoratet slutter seg til Statsforvalterens forslag til forskriftsendring og avgrensing av Lågendeltaet naturreservat, og tilrår grense- og forskriftsendring i tråd med vedlagte vernekart og endringsforskrift.

8.7. Klima- og miljødepartementets tilråding

Departementet vil kort kommentere flere generelle merknader til forslaget. Departementet kan ikke se at det er grunnlag for å hevde at forslaget bryter med Grunnloven, internasjonale forpliktelser eller er i strid med naturmangfoldloven § 1.

Departementet viser til at det er de verneverdiene som ligger til grunn for vernet som skal være utgangspunktet for hvordan et verneområde avgrenses. Forslaget innebærer at et verneområde som i dag dekker 7107 dekar får redusert vernearealet med 27 dekar, til 7080 dekar. Departementet mener det er uheldig å etablere en ny barriere i naturreservatet, men

viser til at verneverdier i området i hovedsak fortsatt er i behold, og at det gjennom prosessen ikke har fremkommet informasjon som tyder på at verneområdet ikke vil kunne opprettholde sin viktige funksjon for fugl og fisk. Miljøforbedrende tiltak skal også redusere den samlede belastningen i området.

Departementet viser til at regjeringen har ønsket å finne en løsning for E6 i tråd med vedtatt reguleringsplan, og at det ikke er hensiktsmessig å behandle saken som en dispensasjonssak. Grenseendring er også fremgangsmåten som i hovedsak er brukt i andre lignende situasjoner, bla for E6 ved Åkersvika og for fellesprosjektet ved Tyrifjorden, samt for E8. Departementet legger til grunn at vilkår som følger av gitt dispensasjon gjennomføres på egnet måte selv om dispensasjonsvedtaket nå ikke er gjeldende.

Flere har hatt merknader til kunnskapsgrunnlaget i saken. Etter naturmangfoldloven § 8 skal beslutningsgrunnlaget så langt det er rimelig bygge på kunnskap om naturmangfoldet og effekten av påvirkninger. Hovedregelen er at § 8 ikke stiller krav til innhenting av ny kunnskap. Innhenting av ny kunnskap kan bare kreves unntaksvis. Departementet mener kunnskapsgrunnlaget i saken oppfyller § 8, selv om ikke alle effekter er kjente. Der det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap, blir føre-var-prinsippet i § 9 mer relevant, blant annet i lys av prinsippet om samlet belastning (§ 10). Departementet har vektlagt disse prinsippene i vurderingen av miljøforbedrende tiltak.

Departementet slutter seg i all hovedsak til Miljødirektoratets vurdering av merknadene fra Nye Veier AS. Departementet understreker at i tråd med forvaltningspraksis må alle tiltak innenfor verneområdet som medfører fare for nevneverdig skade på verneverdiene vurderes av forvaltningsmyndigheten. Tiltak som skal gjennomføres utenfor verneområdet reguleres ikke av verneforskriften.

Etter innspill fra Nye Veier AS foreslår departementet at forskriften får et nytt unntak i punkt V nr. 5. Av unntaket følger det at verneforskriften ikke er til hinder for « *etablering av midlertidig anleggsområde for fremføring av Lågen bru, i sone inntegnet på vedlagte temakart datert Klima- og miljødepartementet juni 2023, samt nødvendig motorferdsel i anleggsområdet. Anleggsområdet skal tilbakeføres og restaureres til opprinnelig tilstand i henhold til føringer fra forvaltningsmyndigheten når byggearbeidene er ferdigstilt.* »

Departementet vektlegger at anleggsområdet i hovedsak er på dyrket mark med lave verneverdier for naturmangfold, at åkerdammen i hovedsak unngås og at inngrepet er midlertidig og skal restaureres.

Fremføring av ny E6 gjennom Lågendeltaet innebærer en ny barriere og ytterligere økt belastning i et område som fra før av er påvirket av barrierer, støy, inngrep og forstyrrelser. Enhver ny unødig belastning vil være uheldig. Anleggsvirksomheten vil være forbigående, men forstyrrelsen og skadepotensialet vesentlig. Departementet forutsetter derfor at tiltakshaver vil gjennomføre alt anleggsarbeid med minst like høy ivaretagelse av verneverdier både innenfor og utenfor utgrenset areal, som vilkårene i Statsforvalterens dispensasjonsvedtak 25. april 2022 ville gitt, selv om vedtaket er opphevet.

Av vilkårene i vedtaket følger det blant annet at arbeidet med brukser skal gjennomføres i perioden 1. oktober – 1. april over tre sesonger. Vilåret er fastsett av hensyn til både fugl og fisk i en spesielt sårbar og avgjørende periode. Av verneforskriften følger det at «vilt

herunder deres hi, reir og egg er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødige forstyrrelse». Hva som er «unødig forstyrrelse» er en konkret skjønsmessig vurdering, og må håndheves av forvaltningsmyndigheten. Dersom fuglelivet blir forstyrret i strid med vilkårene i Statsforvalterens dispensasjon, er det et tungtveiende argument for at det foreligger unødig forstyrrelse, og dermed overtredelse av verneforskriften.

For tiltak som berører areal utenfor vernegrensene gjelder ikke verneforskriften, men den generelle aktsomhetsplikten etter naturmangfoldloven § 6, samt det generelle forvaltningsprinsippet i naturmangfoldloven § 15:

«Enhver skal opptre aktsomt og gjøre det som er rimelig for å unngå skade på naturmangfoldet i strid med målene i §§ 4 og 5.»

«Høsting og annet uttak av naturlig viltlevende dyr skal følge av lov eller vedtak med hjemmel i lov. Ved enhver aktivitet skal unødig skade og lidelse på viltlevende dyr og deres reir, bo eller hi unngås. Likeledes skal unødig jaging av viltlevende dyr unngås.»

Eventuell manglende etterlevelse av vilkår i Statsforvalterens dispensasjon vil være et tungtveiende argument for at det kan foreligge overtredelse også av disse bestemmelsene, selv om arbeidet gjennomføres i areal som blir grenset ut.

Departementet forutsetter at tilsyns- og forvaltningsmyndigheten så langt som mulig har oversikt over påvirkninger av virksomhet i området som følge av fremføring av ny E6, og at det vurderes om det er nødvendig å følge opp med veiledning overfor tiltakshaver og om nødvendig med sanksjoner etter naturmangfoldloven kapittel IX.

Departementet slutter seg ellers til Miljødirektoratets tilrådning, og tilrår grense- og forskriftsendring i tråd med vedlagte vernekart og endringsforskrift.

9. Vern av Rykkhustjønnin naturreservat

9.1. Areal, verneformål og inngrepsstatus

Rykkhustjønnin, Sør-Fron kommune

Totalareal 793 dekar, hvorav 222 dekar er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier:

Formålet med forskriften er å bevare et område som representerer en bestemt type natur i form av et stort og variert våtmarkkompleks rundt Gudbrandsdalslågen med gruntvannsområder, næringsrike tjern, flomløp, flomskogsmark, åpen flomfastmark og kulturbetingete naturtyper i form av naturbeitemark og strandeng.

Videre er formålet å bevare et område som inneholder en rekke sjeldne, sårbare og truede arter, deriblant et uvanlig høyt antall fuglearter. Områdets har særlig betydning for biologisk mangfold ved at det har viktige funksjoner både som trekk-, hekke- og myteområde for fugl.

Det er en målsetting å beholde verneverdiene i mest mulig urørt tilstand, og videreutvikle dem ved aktive skjøtsels- og restaureringstiltak.

Rykkhustjønnin naturreservat skal fungere som erstatningsareal for inngrep i og arealreduksjon i Lågendeltaet naturreservat. Rykkhustjønnin har svært høye naturverdier knyttet til våtmark i den tilstanden området har i dag. Statsforvalteren har i høringen foreslått skjøtsels- og restaureringstiltak som vil styrke disse kvalitetene ytterligere.

Om lag 45% av området er vannareal i Gudbrandsdalslågen. Øvrige arealer er sump- og flommarksområder på begge sider av elva. Med unntak av Rykkhusumpen, som er et åpent flomlandskap med to tjern, er mye av dette arealet skogbevokst, hovedsakelig med salixarter, hegg og gråor.

På lav vannstand om våren, og til dels om høsten, blottlegges sand- og mudderbanker langsmed Lågen. Dette gjelder i særlig grad vestsida mellom Hundorp bru og utløpet av Fossåa, en strekning på ca. 500 m. Disse grunne arealene, sammen med Rykkhusumpen, utgjør kjerneområdet for våtmarksfugl i området. Totalt er 149 fuglearter observert i området. Av disse er 67 vannfugler (svaner, gjess, ender, dykkere, skarver, hegrer, rikser, vade-, alke- og måkefugler). 33 arter er dokumentert hekkende, mens 23 andre arter er sannsynlig eller mulige hekkefugler. Hele 48 av de registrerte fugleartene står oppført på Norsk rødliste for arter 2021. Dette er et svært høyt tall for en våtmarkslokalitet av denne størrelsen, og bekrefter lokalitetens høye verneverdi.

Området har en variert våtmarksnatur som består av en mosaikk med åpne vannspeil (som Lågens vannareal), gruntvannsområder, mudderbanker, elveører, flomskogsmark, flomdammer, tjern, sumpområder og kantsoner mot dyrket mark. Vegetasjonen er derfor variert og artsrik. Velutformete flomskogsmarker (gråor-heggeskog), viersump, pionerkratt på elveører og pusleplantesamfunn (mudderbanker) og frodige helofyttsumper gir et stort arts mangfold av karplanter, vannvegetasjon og kryptogamer. 15 av de registrerte artene er oppført på Norsk rødliste for arter 2021: 2 arter i kategorien Sterkt truet (EN), 6 arter sårbar (VU) og 7 arter nær truet (NT). Det er rike forekomster av sumpaniskjuke (EN), skogsøtgras (VU), kjempetjernmose (VU), huldregras (NT) og mandelpil (NT). Pattedyr og virvelløse dyr er ikke godt kartlagt. Insektarten *Phyllocnistis saligna* (VU) er registrert.

Rødlistede naturtyper inngår i form av flomskogsmark (VU) og åpen flomfastmark (NT). Disse naturtypene finnes flere steder langs Gudbrandsdalslågen, der forekomstene i Midt-Gudbrandsdalen utgjør de med høyeste naturfaglige verdier. Sammen med våtmarkene øst for Hundorp bru (Hundorp naturreservat), har Rykkhustjønnin nasjonal verneverdi, og området må ses i sammenheng med de store våtmarks- og flommarkssystemene ellers i Midt-Gudbrandsdalen som til sammen har internasjonal verdi.

Området ligger i sørboreal vegetasjonssone, noe på grensa mot mellomboreal sone. Området kategoriseres som lavereliggende, høyproduktiv skog. Vern av denne typen skog oppfyller mangler i skogvernet i Innlandet. Flomskogsmark påvirkes ikke av skogbruk, men sammen med åpen flomfastmark er dette naturtyper som historisk har vært og er under stort press fra infrastruktur og industri, vannkraftutbygging, flomforbygging og jordbruk.

Inngrepsstatus:

Det ligger to flomvoller mot dyrka mark inntil verneområdet. Vernegrensen er dratt litt opp

på fyllingsfoten til disse vollene for å fange opp viktig kantsone mot våtmarka. Det ligger også flomvoller rundt Fossåas utløp i Lågen. Disse har ikke noen direkte funksjon for landbruk i dag. Det finnes flere traktorveier i og inntil området. En låve er eneste bygning innenfor vernegrensen. En gammel steinbru på eiendommen 67/7 har verdi som kulturminne i jordbrukslandskapet. Det er en del beite innenfor området. Det foreslåtte verneområdet er ellers omkranset av aktivt drevne, fulldyrka arealer med grasproduksjon. Det ligger også fire arealer med mer eller mindre drevet jordbruk innenfor vernegrense. Vernegrensa grenser mot eiendomsgrense til jernbane i nord, og mot kraftledning i øst og vest. Det er en merket sti på sørsiden av Lågen fra parkeringsplass ved Hundorp bru.

9.2. Merknader

Statsforvalteren har mottatt tolv høringsuttalelser til verneforslaget.

Forsvarsbygg, Statens vegvesen og Statnett har ingen spesielle merknader.

BirdLife Norge avd. Oppland beskriver områdets store verdier for fugl, som gjenspeiler det store mangfoldet av naturtyper. Området har mange sammenlignbare kvaliteter med Lågendeltaet naturreservat i Lillehammer, og er dermed godt kvalifisert erstatningsområde for de inngrep som knytter seg til ny E6 gjennom Lågendeltaet.

Innlandet fylkeskommune uttaler seg positive til verneforslaget. Fylkeskommunen arbeider for å fremme rekruttering til jakt, men er enige i at jakt på våtmarksfugl bør forbys her. Det er ikke kjente kulturminner i området.

Bane NOR har behov for å kunne utføre nødvendige drift- og vedlikeholdsoppgaver, herunder både planlagte arbeider og akutt feilretting, uten forutgående søknadsprosess for å innhente dispensasjon. Grensen for naturreservatet må trekkes i tilstrekkelig avstand fra jernbanen, slik at daglig drift og vedlikehold kan foregå utenfor naturreservatet. Grensene for naturreservatet må settes lenger fra Dovrebanen enn foreslått, i utgangspunktet på sørsiden av traktorvegen langs jernbanesporet. Eiendomsgrensen ser ut å være feil i kartet på den aktuelle strekningen. Det oppsatte gjerdet som er vist på kartet (gjerdetraseen) ser ut til å være mer riktig grenselinje. Bane NOR ønsker ytterligere areal rundt jernbanen, og viser til jernbaneloven § 10 om byggegrenser langs jernbanen. Grensen for naturreservatet må settes slik at den ikke kommer i konflikt med jernbanelovens byggegrense. Bane NOR er avhengig av å gjennomføre jevnlig vegetasjonsrydding langs banen. Dette er en forutsetning for drift av jernbanen. Det blir feil å gjøre dette søknadspliktig. Det kan stilles spørsmål ved om de arealene som ryddes jevnlig av Bane NOR har en verneverdi som tilsier vern her. Forskriften bør justeres slik at tiltak nødvendige for å opprettholde en driftssikker jernbane kan gjennomføres uten forutgående søknad, herunder nødvendig tillatelse til atkomst langs banen. Ved en justering av grensen for naturreservatet vil forskriftens punkt om opprustning av traktorvegen (§ 7. l; søknadspliktig) kunne tas ut, subsidiært bes det om at den flyttes til § 4 eller § 6 (ikke søknadspliktig). Likeledes bes det om at forskriftens punkt om rydding av vegetasjon som utgjør en sikkerhetsrisiko (§ 7 q) flyttes til § 4 eller § 6. Det gis også et eksempel på en generell dispensasjon fra Fokstumyra naturreservat der Bane NOR er gitt tillatelse for å utføre visse arbeider, inkl. rydding av vegetasjon i en bredde på 4 m fra spormidtd.

Oppland Bonde og Småbrukarlag (OBS) mener det er riktig med vern av våtmark som Rykkhustjønnin, men restriksjoner må ikke blir strengere enn nødvendig for verneformålet. Avtaler med grunneiere og rettighetshavere må følges. Det må legges opp til kombinasjon av bruk og vern der kulturbetingede verneverdier må ivaretas gjennom bruk. Forskriften er unødig komplisert og forvirrende med forbud som følges av unntak, som utvidet båndtvang, og deretter et unntak for bruk av hund til jakt og gjeting. Dette gir rom for skjønn og fare for forskjellsbehandling. OBS uttrykker undring over at erstatningsområdet vernes før ny E6 gjennom Lågendeltaet naturreservat er avklart. På det stadiet E6-prosessen befinner seg nå, er behov for kompensierende tiltak ukjent. Rykkhustjønnin kan ikke erstatte skader av E6 gjennom Lågendeltaet, særlig hva gjelder fuglelivet.

Sør-Fron kommune støtter forslaget til vern av Rykkhustjønnin naturreservat. Det påpekes at forvaltningsmyndigheten må være observant på spredning av fremmede arter inn i naturreservatet, herunder kjempespringfrø, og at det avsettes midler til dette arbeidet fremover. Det er ellers ingen ytterligere bemerkninger til forslaget.

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) viser til at det kan gis tillatelse til å ta ut mindre mengder masse til grunneierens eget bruk, dersom dette ikke kommer i nevneverdig konflikt med verneformål og verneverdier. Forskriften vil her tolkes ved en restriktiv linje. Til nå skal det være gjort uttak i størrelsesorden 300 m³ over ti år. DMF har ikke registrert pliktig innmelding av uttak over totalt 500 m³ for området. DMF gjør likevel oppmerksom på at uttak av over 500 m³ masse vil være meldepliktig etter minerallovens § 42. Melding skal sendes inn til DMF minst 30 dager før oppstart av drift. For det tilfellet at samlet uttak vil overstige 10 000 m³ masse i uttakets levetid, vil det kreves driftskonsesjon i henhold til minerallovens § 43. Konsesjon skal foreligge før uttak kan startes. Uttakenes totale omfang bør av hensyn til melde- og konsesjonsplikt avklares på et så tidlig tidspunkt som mulig.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) bemerker at det er viktig at denne type saker underlegges grundige saksbehandlingsprosesser og at alle involverte interessenter gis anledning til å uttale seg. Lågen er regulert vassdrag, og NVE ber Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) uttale seg om det trenges noen tilpasninger i verneforslaget for å ta hensyn til regulering av Lågen. NVE informerte også i uttalelsen til oppstartsmeldingen at Vevig AS er områdekonsesjonær i dette området. Vevig AS eier et 22 kV distribusjonsnett som ligger nært østlige del av området, samt et 66 kV regionalnett nært verneområdet i sørlig og vestlig del. NVE bad ved oppstartsmeldingen om at bestemmelsen «Drift og vedlikehold, samt nødvendig istandsetting ved akutt utfall, på eksisterende energi- og kraftanlegg i og inntil verneområdet» tas inn i verneforskriften. NVE ba også Vevig AS å uttale seg om det er behov for å tilpasse verneforskriften eller vernegrensen for å ta hensyn til eksisterende og fremtidige nettanlegg, der de i så fall må presisere om de trenger bestemmelsene for oppgradering og fornyelse av eksisterende ledningen eller utbygging av ny. Dette fordi NVE har mottatt søknad (2019) og tilleggsøknad (2020) om å bygge ny 66 kV kraftledning fra Harpefoss kraftstasjon i Sør-Fron kommune til Ringebru transformatorstasjon i Ringebru kommune.

Vevig AS sier at det ikke foreligger konkrete utbyggingsplaner i området som vil komme i konflikt med forslaget for en eventuell forsyning av strøm til dette. Det ligger en kraftlinje tilhørende 22 kV distribusjonsnett inntil det foreslåtte verneområdet i øst, og flere linjer

tilhørende 66 kV regionalnett inntil i sør og vest. Det må tas inn bestemmelse om oppgradering og fornyelse, og motorferdsel til dette, pga. planer om å fornye eksisterende 66kV linje som grenser til verneområdet. Det skal også kunne utføres nødvendig skogrydding for sikker drift av luftledningen uten å måtte søke dispensasjon.

9.3. Statsforvalterens tilråding

9.3.1. Andre interesser

Både Glommen og Laagens Brukseierforening og Vevig AS fikk høringsdokumentet tilsendt, og kopi av NVE sin uttalelse. Kun Vevig AS har uttalt seg. Statsforvalter har gjort både Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) og Glommen og Laagens Brukseierforening (GLB) oppmerksom på mulige mindre masseuttak i vassdraget. Verken NVE eller GLB har gitt tilbakemelding. Statsforvalteren antar at de ikke har spesielle synspunkt til temaet i verneforslaget. Vevig AS har i dialog med Statsforvalteren bekreftet at verneforskriften slik den foreligger i høringsforslaget vil ivareta deres interesser.

9.3.2. Avgrensing

Etter dialog med Bane NOR og øvrige grunneiere i området har Statsforvalteren konkludert med at eiendomsgrensen til jernbanen ligger feil i kartet. Avgrensingen er justert til å følge gjerdetrase mot jernbanen. Statsforvalteren mener det er riktig å trekke vernegrensen langs eiendomsgrensa fordi arealer innenfor den aktuelle sonen på 30 meter utenfor gjerdet mot Rykkhustjønnå, kanalen og Hovevika, har verneverdier knyttet til våtmark og skog/kratt, som også fungerer som kantsone mot Rykkhustjønnå. Det ligger også kulturbetingede naturtyper inntil gjerdet som må ligge innenfor reservatet og dermed kan skjøttes som beite- og/eller slåttemark, dvs. åpen mark, og som ikke vil være i konflikt med Bane NOR sitt behov for rydding av vegetasjon som utgjør en sikkerhetsrisiko.

9.3.3. Verneforskrift og navn

Statsforvalteren tilrår navnet *Rykkhustjønnin* som i høringsforslaget. Forskriften er endret etter høring for blant annet å sikre at Bane NOR sine behov blir enda bedre ivaretatt, slik at motorferdsel kan skje uten søknad i akutte situasjoner, at det kan kjøres på traktorvegen inntil jernbanen i forbindelse med drift uten søknad, og at det kan søkes om planlagt vegetasjonsrydding og andre tiltak i forbindelse med drift, samt at opprusting av traktorveien skal være mulig. Nødvendig rydding av sikkerhetssoner etc. kan påregnes tillatt, og det kan gis flerårige tillatelser til både dette og eventuelt andre, gjentakende aktiviteter tilsvarende eksempel fra Fokstumyra naturreservat (der jernbanen ligger innenfor reservatet). Tilsvarende regime gjelder for de andre naturreservatene i Gudbrandsdalen, der for eksempel både Fåvang og Skottvatnet naturreservater har grense i eiendomsgrensen, nokså tett opp mot jernbanen pga. verneverdier inn mot jernbanen.

Grunneierne har inngått avtaler om frivillig vern etter forhandlinger om erstatning for verdien av skog og ytterligere kompensasjon, vernegrenser og verneforskrift. Kommunen har også vært med både som grunneier og landbruksmyndighet i prosessen. Forskriften skal dermed være tilpasset det behov som finnes for landbruket i området også i fremtiden, inkludert mulighet for ivaretagelse av verneverdier avhengig av slått og beite.

Statsforvalteren tilrår at området blir vernet som naturreservat med endringer i verneforskrift og vernekart som beskrevet.

9.4. Miljødirektoratets tilråding

Rykkhustjønnin fanger opp viktige naturverdier i skog og våtmark. Det er videre et viktig område for arter, herunder som funksjonsområde for våtmarksfugl. Andre samfunnsinteresser er forsøkt ivaretatt innenfor avgrensingen av verneområdet og i verneforskriften for området. Miljødirektoratet tilrår enkelte mindre justeringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Miljødirektoratet slutter seg til Statsforvalterens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet. Miljødirektoratet slutter seg til Statsforvalterens tilråding og tilrår vern av Rykkhustjønnin som naturreservat i tråd med vedlagt vernekart og verneforskrift.

9.5. Klima- og miljødepartementets tilråding

Departementet har endret verneforskriften på enkelte punkter. Dette er i hovedsak tekniske endringer som ikke endrer restriksjonsnivået. I § 5 er det tydeliggjort at begrensningen i allemannsretten (bruk av robåt, kano o.l.) ikke er begrenset til verneområdet som sådan, men til de to små tjernene *Rykkhustjønn* og *Svartjønn*. Disse små arealene er viktige for fuglelivet. Departementet slutter seg derfor til Miljødirektoratet om en viss begrensning i ferdselen til vanns her. Robåt og kano o.l. kan fritt brukes i øvrige deler av naturreservatet i tråd med vannressursloven § 16.

Departementet viser til at Statsforvalteren i høringen har foreslått skjøtsels- og restaureringstiltak som vil bedre vernekvalitetene. Nye Veier AS vil i tråd med vilkår i Statsforvalterens vedtak 25. april 2022, og etter avtale med Statsforvalteren jf. naturmangfoldloven § 47, bidra til gjennomføring av slike tiltak. Departementet har fremhevet dette med en mindre endring i formålsbestemmelsen. Av denne følger det at det er et mål «å beholde verneverdiene i mest mulig urørt tilstand, og videreutvikle dem ved aktive skjøtsels- og restaureringstiltak».

Departementet slutter seg ellers til Miljødirektoratets tilråding og tilrår vern av Rykkhustjønnin naturreservat i tråd med vedlegg.

10. Erstatning

Vern av Rykkhustjønnin gjennomføres som *økologisk kompensasjon*, og kostnader til etablering, herunder kostnader til erstatning som følge av vern av naturreservatet, skal dekkes av tiltakshaver Nye Veier AS.

Klima- og miljødepartementet

t i l r å r:

1.

Det fastsettes forskrift om endring i forskrift 12. oktober 1990 nr. 827 om fredning av Lågendeltaet naturreservat. Forskriften fastsettes i samsvar med vedlegg til resolusjonen.

2.

Det fastsettes forskrift om vern av Rykkhustjønnin naturreservat. Forskriften fastsettes i samsvar med vedlegg til resolusjonen.